

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Plzeň 2024

Barbora Malíková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Městský veřejný prostor v ČR

Předkládá: Barbora Malíková

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Barbora MALÍKOVÁ**
Osobní číslo: **R21B0100P**
Studijní program: **B0421A220009 Právní specializace**
Téma práce: **Městský veřejný prostor v ČR**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

V bakalářské práci bych se chtěla zaměřit na městský veřejný prostor v České republice. Městský veřejný prostor se stává v dnešní době důležitým tématem. Je to pojem, který používáme dennodenně, přesto mnoho lidí toto sousloví chápe jen v jeho prostorové dimenzi a zcela tak opomíjí jeho další důležité roviny, zejména tu sociální. V bakalářské práci bych se tedy chtěla zaměřit i na jeho další stránky. Vymezila bych důležité pojmy, jako například veřejný prostor a veřejné prostranství. Charakterizovala městský veřejný prostor. Zaměřila se na důležitost jeho kvality a potenciál, kterého může dosáhnout. Nezapomněla bych na jeho celkový význam pro samotný městský život. Dále bych v práci popsala vývoj v přístupu k městskému veřejnému prostoru v ČR – pro srovnání bych dala třeba nějaké příklady ze zahraničí. Určitě by zde byla historie městského prostoru v ČR. Jeho architektura a důležitost její role. Představila bych tradiční typy veřejných prostranství, zabývala se jejich charakterem, funkcí, významem. V městském veřejném prostoru se pohybuje každý a jejich kvalita je důležitá. Skrze veřejný prostor poznáváme kulturní hodnoty města, charakter jeho společnosti i jednotlivých lidí. Veřejný prostor ve městě reprezentuje společenský a kulturní přesah lidského života. Město je spojitý organizmus a vše se navzájem propojuje. Stejně tak, jako zástup vedle sebe nepropojených, odděleně existujících objektů není městem, tak shluk vedle sebe existujících, nepropojených životů není městským životem. Toto téma, kromě toho, že je nesmírně zajímavé, tak je i obsáhlé. Umožňuje tedy jeho zpracování v rozsahu a hloubce požadovaných pro danou práci.

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, 2012. 261 s.
GEHL, Jan. Nové městské prostory. 1. vyd. Šlapanice: Era, 2002. 263 s. ISBN 80-86517-09-8.
GIDDENS, A. 1999. Sociologie. Praha: Argo Musil, J. 1967. Sociologie soudobého města. Praha: Svoboda.
HNILIČKA, Pavel. 2005. Sídelní kaše: Otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů. Brno: Era.
HRÚZA, J. 1965. Teorie města. Praha: Nakladatelství Akademie věd.
HRÚZA, J. 2011. Stavitelé měst. Praha: Agora.
KRATOCHVÍL, Petr. Architektura a veřejný prostor. Praha: Zlatý řez, 2012. ISBN 978-80-903826-4-0.
SITTE, Camillo. Stavba měst podle uměleckých zásad. 2. české vyd. Brno: ÚÚR, 2012. 111 s. ISBN 978-80-87318-21-8.
ŠILHÁNKOVÁ, V.: Veřejné prostory v územně plánovacím procesu, 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, 2003, ISBN 80-214-2505-9.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. února 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Městský veřejný prostor v ČR“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi, CSc., za odborné vedení a přínosné rady, které mně poskytl při zpracovávání této práce.

Obsah

Úvod	1
Definice základních pojmů.....	3
Veřejný prostor.....	3
Veřejné prostranství	5
Legislativní rámec veřejného prostranství	5
Právní normy	5
Strategické dokumenty	8
ČR 2030	8
Politika územního rozvoje ČR	10
Nová lipská charta.....	11
Městský veřejný prostor	11
Normativní ideál veřejného prostoru	12
Dělení veřejného prostoru.....	14
Členění prostorů z hlediska vlastnictví	14
Členění prostorů z hlediska fyzického charakteru	19
Hodnoty kvalitního městského prostoru	25
Sociální hodnota veřejného prostoru.....	25
Ekonomická hodnota veřejného prostoru	28
Identifikátory kvality veřejných prostorů	30
Kritéria kvality veřejných prostorů dle organizace Project for Public Spaces	31
Kritéria kvality veřejných prostorů dle Jana Gehla	36
Vývoj veřejného prostoru	39
Počátky	39
Funkcionalismus	40
Česká republika a Athénská charta	41
Kritika Athénské charty	42
Současnost	43

Závěr.....	45
Resumé	47
Seznam použité literatury	49
Knižní zdroje	49
Slovníky.....	50
Časopisy.....	51
Právní předpisy a normy	51
Strategické a koncepční dokumenty	52
Internetové zdroje	53

Úvod

Předmětem této bakalářské práce je analýza městského veřejného prostoru v České republice. Veřejný prostor představuje systém, jenž je výsledkem dlouhodobého historického vývoje měst a jejich růstu. Jeho hlavním účelem je zajistit základní fungování města, tedy pohyb po něm a pobyt v něm.

Veřejná prostranství odjakživa představovala základní pilíř urbanistického uspořádání městských oblastí. V průběhu historie procházela tato místa proměnami jak ve svém vzhledu, tak v účelu, což odráželo změny ve společenském uspořádání a demokratických hodnotách. Veřejná prostranství se staly symboly ekonomického rozvoje a sloužily jako nositelé konceptů urbanistického plánování. Napříč historií můžeme pozorovat jejich rozkvět, ale bohužel i období úpadku, kdy se rezignovalo na estetické aspekty a veřejná prostranství chátrala. V současné době dochází k výraznému vzestupu zájmu o veřejná prostranství a jejich kvalitu. Městský veřejný prostor se tak stal tématem nejen u architektů, ale i u dalších odborníků a celé široké veřejnosti. Vladimíra Šilhánková je považována za jednoho z průkopníků, kteří představili hlubší pohled na systematické uspořádání veřejných prostorů. Mezi další významné odborníky patří například ti spojení s Nadací Partnerství. Přesto na české scéně zatím nenajdeme osobnost tak výraznou, jakou je například Jan Gehl v celosvětovém měřítku.

S ohledem na současnou popularitu tohoto termínu se jeho užití zdá přirozené a bezproblémové. Mnozí však veřejný prostor chápou pouze v jeho prostorové rovině, opomíjejíce důležitou sociální stránku. Důvodem může být nejednoznačné vymezení pojmů souvisejících s tímto tématem. Jejich obsah často závisí na kontextu, úhlu pohledu nebo zaměření odborného textu, kde je daný termín použit. Již v roce 1977 se k tomuto ve Slovníku soudobého urbanismu vyjádřil Jiří Hruza, který urbanismus stojící na pomezí techniky, ekonomiky, společenských věd a umělecké tvorby označil za obor nedbající na přesnou terminologii a definice.

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat městský veřejný prostor v České republice, identifikovat souvislosti mezi jeho fyzickou formou a sociálním významem a poukázat na jeho zásadní roli při utváření kvality života ve městech.

V první kapitole jsou definovány základní pojmy stěžejní pro tuto práci – veřejný prostor a veřejné prostranství. Jedná se o termíny, jejichž správné

pochození a interpretace je nezbytným předpokladem pro odborný text zabývající se touto tematikou. Následující část práce vymezuje legislativní rámec veřejných prostranství. Vedle relevantních právních předpisů jsou zde uvedeny strategické dokumenty, které představují hlavní východiska pro směřování rozvoje České republiky. Třetí kapitola se zaměřuje na městský veřejný prostor. V úvodu představuje normativní ideál veřejného prostoru – athénskou agoru, která je symbolem demokratické společnosti. Dále je zde popsána struktura veřejných prostorů coby vzájemně propojených prvků systému. Kapitola se zabývá obecným členěním těchto prostorů podle vlastnictví a fyzického charakteru. Důraz je kladen na jejich skladbu, základní vlastnosti, účel a význam pro fungování každého území. Práce dále uvádí sociální a ekonomické přínosy kvalitního veřejného prostoru. Navazující kapitola se zaměřuje na identifikátory kvality veřejných prostorů. Nejprve představuje hodnotící kritéria organizace Project for Public Spaces a následně přístup dánského architekta Jana Gehla. Závěrečná část se věnuje vývoji veřejných prostorů od starověku až po současnost.

Definice základních pojmů

Veřejný prostor

Existuje celá řada definic, které popisují pojem "veřejný prostor", přičemž jejich charakter se odvíjí od úhlu pohledu a účelu, pro které byly vytvořeny. Jedná se o pojem velmi komplexní a je vhodné v teoretických analýzách přistupovat k tomuto tématu z perspektivy různých vědeckých disciplín. Profesor urbanismu na Columbia University v New Yorku, Peter Marcus, apeluje na zpřesněné používání pojmů, neboť jasná definice toho, co myslíme pod pojmem "veřejný prostor", je nezbytná pro smysluplné argumentace a diskuse.¹

Architekti a urbanisti chápou veřejný prostor jako každý prostor, který není soukromý, tedy není zahrnut do soukromé sféry. Jednoduše řečeno, představuje místo, kde se navzájem setkávají cizí lidé. Tuto definici odvozují ze samotného názvu, kdy termín "veřejný prostor" vychází z doslovného překladu anglického výrazu "public space".² Častěji než tento termín se však v urbanisticko-architektonickém kontextu používá anglický pojem „open space“, neboli „otevřený prostor“. Tento koncept se vztahuje k prostoru, který není zastavěn budovami, což obvykle zahrnuje ulice, náměstí, parky apod.³

S ohledem na tuto definici však nesmíme zapomínat, že hranice mezi veřejným a soukromým vlastnictvím není jednoznačná. Veřejný prostor nelze jednoduše definovat jako oblast veřejně vlastněnou, protože každý prostor může být vnímán jako veřejný v závislosti na způsobu jeho využívání. Z tohoto důvodu Peter Marcuse a jiní razí termín „veřejně využívaný prostor“.⁴ „Světovým trendem je, že i soukromí majitelé a investoři chápou společenský a ekonomický přínos veřejného prostoru a ve svých projektech počítají s jeho vytvořením a nabídnutím k použití.“⁵

¹ MARCUSE, Peter. Ohrožení veřejně využívaného prostoru v době stagnace měst. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 44-57. ISBN 978-80-903826-4-0

² ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. ISBN 80-214-2505-9.

³ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

⁴ MARCUSE, Peter. Ohrožení veřejně využívaného prostoru v době stagnace měst. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 44-57. ISBN 978-80-903826-4-0

⁵ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

V politické sféře je veřejný prostor viděn jako plocha pro interakci, veřejnou debatu, politickou aktivitu a prosazování politických zájmů. Veřejný prostor zde zastává roli nositele významů a ideálů dané společnosti. Politická sféra ovlivňuje podobu veřejného prostoru, jeho rozsah, způsob kontroly a rozhoduje o jeho využívání a přístupu. Tento aspekt ovlivňuje utváření městského prostředí a jak obyvatelstvo v daném místě vnímá a využívá veřejný prostor.⁶

Běžný občan veřejný prostor většinou chápe jen v jeho prostorové rovině, jako veřejně přístupnou komplexní fyzickou část prostředí. Přestože je tato perspektiva správná, zcela opomíjí sociální stránku veřejného prostoru, která je nesmírně důležitá. Nejedná se pouze o prázdné plochy mezi budovami, ale o místa, kde se lidé navzájem setkávají a komunikují.⁷

Jan Gehl chápání veřejného prostoru v jeho společenské dimenzi odráží v následující definici: „Veřejné prostory města, nebo obytné zóny, poskytují příležitosti pro setkávání a denní aktivity lidí, umožňují jim být ve společnosti jiných lidí, vidět se a slyšet navzájem a poznávat jednání spoluobčanů v rozličných situacích.“⁸ Socioložka Slavomíra Ferencuhová považuje veřejný prostor za místo, které umožňuje setkání různých názorů jednotlivců. Reálný konflikt a napětí vnímá jako efekt pozitivního působení veřejného prostoru.⁹

Z předchozích definic lze odvodit, že termín "veřejný prostor" neoznačuje jen konkrétní oblast zemského povrchu, ale je používán i pro nehmotnou rovinu prostředí, zahrnující vztahy, myšlenky, děje, média apod.¹⁰ Slovo "prostor" v sousloví "veřejný prostor" totiž neoznačuje pouze fyzické ohraničení některé pozice, jak by se mohlo zdát. Slovník spisovné češtiny popisuje prostor jako

⁶ FERENCŮHOVÁ, Slavomíra. Městský veřejný prostor a klimatická změna - příležitost, nebo ohrožení? In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Veřejný prostor v ohrožení: Aktuální problémy městského veřejného prostoru z pohledu společenskovedních disciplín*. Praha: Artefactum, 2018, s. 11-31. ISBN 978-80-88283-18-8

⁷ MELKOVÁ, Pavla, Jan KADLAS, Žofie RAIMANOVÁ, et al. Pojmy veřejné prostranství a veřejný prostor. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 16-17 [cit. 2024-03-20]. ISBN 978-80-87931-11-0. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

⁸ GEHL, Jan. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0

⁹ FERENCŮHOVÁ, Slavomíra. Městský veřejný prostor a klimatická změna - příležitost, nebo ohrožení? In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Veřejný prostor v ohrožení: Aktuální problémy městského veřejného prostoru z pohledu společenskovedních disciplín*. Praha: Artefactum, 2018, s. 11-31. ISBN 978-80-88283-18-8

¹⁰ MELKOVÁ, Pavla, Jan KADLAS, Žofie RAIMANOVÁ, et al. Pojmy veřejné prostranství a veřejný prostor. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 16-17 [cit. 2024-03-20]. ISBN 978-80-87931-11-0. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

prostředí, místo žádnými rozměry blíže neomezené, neohraničené, nevymezené.¹¹ Sociolog Michel de Certeau uvádí: „Prostor je efekt, který je produkován operacemi, jež ho orientují, umisťují, ustavují v čase a dělají ho funkčním v kombinované jednotě konfliktních programů nebo smluvní blízkostí.“¹² Stejně jako slovník spisovné češtiny se shodují na tom, že prostor je něco, co není fyzicky uchopitelné.

Veřejné prostranství

Vzhledem k tomu, že stejně jako veřejný prostor i veřejné prostranství představuje uзуální interdisciplinární termín, ne vždy panuje v jeho výkladu shoda. Tyto dva termíny jsou často používány jako synonyma, ovšem při bližším zkoumání narazíme na rozdíly mezi nimi.

Veřejné prostranství označuje specifickou oblast zemském povrchu, zahrnující zejména plochu exteriéru města, jejíž nedílnou součástí jsou veškeré prvky vybavení veřejných prostranství. Tento termín odkazuje na fyzické místo, zatímco veřejný prostor může zahrnovat i digitální nebo abstraktní oblasti. Veřejné prostranství je tedy podmnožinou veřejného prostoru.¹³

Legislativní rámec veřejného prostranství

Právní normy

Termín „veřejný prostor“ není v české právní úpravě používán, avšak nalezneme zde pojem „veřejné prostranství“. Podle nálezu Ústavního soudu č. 211/2005 Sb., ze dne 22. března 2005 se pojem „veřejné prostranství“ objevuje v přibližně 138 českých právních předpisech.¹⁴

¹¹ Prostor. HAVRÁNEK, B., J. BĚLIČ, M. HELCL a A. JEDLIČKA. Lexikografický kolektiv ústavu pro jazyk český ČSAV. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. 2011 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=prostor&sti=EMPTY&where=hesla&hsustr=no>

¹² CERTEAU, Michel de. *The Practice of Everyday Life*. London: University of California Press, 2011. ISBN 9780520271456

¹³ MELKOVÁ, Pavla, Jan KADLAS, Žofie RAIMANOVÁ, et al. Pojmy veřejné prostranství a veřejný prostor. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 16-17 [cit. 2024-03-20]. ISBN 978-80-87931-11-0. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

¹⁴ ČESKO. Fragment #f2926379 nálezu č. 211/2005 Sb., Ústavního soudu ze dne 22. března 2005 ve věci návrhu na zrušení § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a na zrušení § 4 odst. 2 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů - znění od 30.

Poprvé byl termín „veřejné prostranství“ definován v § 34 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích. Zde je uvedeno, že veřejné prostranství zahrnuje všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejnou zeleň, parky a další prostory, které jsou přístupné každému bez omezení a slouží obecnému užívání, bez ohledu na to, komu patří.¹⁵ Tato právní norma obsahuje výčet demonstrativní, tedy neúplný, jenž obsahuje několik typických prvků. Slova „a další prostory“ obsažená v tomto ustanovení je potřeba interpretovat tak, že se jedná o prostranství s podobným charakterem jako výše vyjmenované prostory. Nutno uvést, že tento pojem se sice v předchozím obecním zřízení (zákon č. 367/1990 Sb., o obcích) vyskytoval, nikterak však bez bližšího vymezení. Záměrem zákonodárce při přijetí nového ustanovení - § 34 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích, bylo vyplnění mezery spočívající v absenci definice tohoto pojmu.¹⁶

Blíže jsou veřejná prostranství vymezena vyhláškou č. 501/2006 Sb. Vyhláška o obecných požadavcích na využívání území. Konkrétně se jedná o § 7 a § 22 vyhlášky.¹⁷

§ 7 odst. 1 vyhlášky definuje účel vymezení dostupnosti, rozsahu a umístění ploch veřejných prostranství, který spočívá ve využívání prostranství veřejností v souladu s jejich účelem a významem.¹⁸ § 7 odst. 2 vyhlášky vymezuje, co plochy veřejných prostranství obecně zahrnují. Dále stanovuje pravidla pro plánování využití těchto pozemků, kdy na každé dva hektary plochy vhodné pro zástavbu musí být vyhrazena určitá plocha veřejného prostranství o minimální rozloze 1000 metrů čtverečních, s výjimkou pozemních komunikací.¹⁹ § 7 odst. 3 vyhlášky člení plochy

5. 2005. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-211#f2926379>

¹⁵ ČESKO. § 34 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p34-1>

¹⁶ ČESKO. Fragment #f2926380 nálezu č. 211/2005 Sb., Ústavního soudu ze dne 22. března 2005 ve věci návrhu na zrušení § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a na zrušení § 4 odst. 2 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů - znění od 30. 5. 2005. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-211#f2926380>

¹⁷ ČESKO. Vyhláška č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p1-1>

¹⁸ ČESKO. § 7 odst. 1 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p7-1>

¹⁹ ČESKO. § 7 odst. 2 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p7-2>

veřejných prostranství na plochy veřejných prostranství všeobecných a veřejných prostranství jiných.²⁰

§ 22 odst. 1 vyhlášky specifikuje minimální šířku veřejného prostranství, zahrnující pozemní komunikaci, která zpřístupňuje pozemek bytovému domu. Standardně musí být tato šířka minimálně 12 metrů, avšak v případě jednosměrného provozu se může snížit až na 10,5 m.²¹ § 22 odst. 2 vyhlášky definuje minimální šířku veřejného prostranství, které zahrnuje pozemní komunikaci, jenž umožňuje přístup k pozemku rodinného domu. Běžně musí být tato šířka minimálně 8 metrů. Za podmínek jednosměrného provozu se může snížit až na 6,5 m.²²

Platné právní normy jsou doplňovány obecně závaznými vyhláškami. Tyto vyhlášky jsou vydávány obcemi s cílem upřesnit a konkretizovat pojmy a pravidla týkající se užívání veřejných prostranství. Každá obec disponuje pravomocí stanovit si pravidla týkající se například volného pohybu psů, parkování ve městě, či výše poplatků za užívání veřejného prostranství spojený se zábořem určité plochy.²³ Jako konkrétní příklad lze uvést obecně závaznou vyhlášku č. 1/2022, kterou vydalo statutární město Plzeň, jenž zakazuje konzumaci alkoholických nápojů na veřejném prostranství. Předmětem této vyhlášky je zajištění ochrany místního veřejného pořádku a stanovit konkrétní veřejná prostranství, kde platí tento zákaz.²⁴ Celkově lze tedy říci, že obecně závazné vyhlášky slouží k ochraně veřejných prostorů a zajištění jejich správného využívání, a tím přispívají k udržení veřejného pořádku a bezpečnosti.²⁵

²⁰ ČESKO. § 7 odst. 3 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p7-3>

²¹ ČESKO. § 22 odst. 1 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p22-1>

²² ČESKO. § 22 odst. 2 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p22-2>

²³ POSPĚCH, Pavel. *Od veřejného prostoru k nákupním centrům: svět cizinců a jeho regulace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015. ISBN 978-80-7419-186-2

²⁴ ČESKO. Obecně závazná vyhláška č. 1/2022 o zákazu konzumace alkoholických nápojů na veřejném prostranství – znění od 1. 5. 2022. In: *Právní předpisy statutárního města Plzně*. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://vyhlasky.plzen.eu/vyhlaska/405?cislo=5%2F2015>

²⁵ ČESKO. § 10 písm. c) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p10-1-c>

Strategické dokumenty

ČR 2030

V České republice je výchozím dokumentem v oblasti udržitelného rozvoje země a společnosti Strategický rámec Česká republika 2030. Tento plán, schválený vládou roku 2017, navazuje na předchozí Strategický rámec udržitelného rozvoje z roku 2010 a stanovuje hlavní směry rozvoje země na toto desetiletí. Je součástí snahy o udržitelný rozvoj v rámci Evropské unie a zároveň příspěvkem České republiky k naplňování globálních 17 tzv. Cílů udržitelného rozvoje, které byly přijaty OSN v září 2015. Jeho realizace by měla vést ke zlepšení kvality života v České republice a nasměrovat ji k udržitelnému rozvoji z hlediska sociálního, ekonomického i environmentálního.²⁶

Strategie udržitelného rozvoje území vychází z 11. Cíle OSN – vytvoření udržitelných měst a obcí, které jsou inkluzivní, bezpečné, odolné a udržitelné.²⁷

ČR 2030 jako jeden z cílů udává snížení tempa suburbanizace a zmírnění negativních přidružených jevů, jako je smršťování měst, stárnutí obyvatel a dopravní zátěž. Dokument poukazuje na nevýhody spojené s častým dojížděním obyvatel za prací, vzděláním nebo různými službami. Zdůrazňuje důležitost vytvoření podmínek pro tyto aktivity přímo v místě, kde lidé žijí, spolu s posílením nabídky místních služeb. Jako alternativa k problematickému extenzivnímu růstu měst je zmíněna re-urbanizace, která by měla pomoci řešit některé z výše zmíněných problémů. Dále se dokument věnuje nutnosti investovat do infrastruktury v příhraničních oblastech, aby se zabránilo jejich izolaci a podpořila se přeshraniční spolupráce.²⁸

Dokument se dále zaměřuje na problematiku sociální nerovnosti, na niž chce mimo jiné reagovat i přizpůsobením dostupnosti služeb a jejich rovnoměrným rozložením po celém území státu. Důraz je kladen na řešení problémů přímo v místě jejich vzniku. Kromě poskytování individuální pomoci konkrétním osobám je nezbytné

²⁶ Úřad ČR. *Informace o přípravě strategického dokumentu Česká republika 2030*. Vláda České republiky [online]. 2016 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/udrzitelny-rozvoj/aktuality/-informace-o-priprave-strategickeho-dokumentu-ceska-republika-2030-142957/>

²⁷ Informační centrum OSN v Praze. *Udržitelná města a obce*. Informační centrum OSN v Praze [online]. 2015 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/udrzitelna-mesta-a-obce/>

²⁸ MAREŠ, Jan, ed. *Obce a regiony*. In: KÁRNÍKOVÁ, Anna, ed. *Strategický rámec Česká republika 2030* [online]. Praha: Polygrafie Úřadu vlády České republiky, 2017, s. 75 - 88 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7440-188-6. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Strategicky-ramec-CR-2030-compressed.pdf>

podporovat i periferní oblasti. Dokument zmiňuje možnost předcházení vzniku sociálně vyloučených enkláv podporou dostupnosti nájemního bydlení a regulací růstu uzavřených rezidenčních oblastí. Významným prvkem v rozhodování o rozvoji území je zapojení široké veřejnosti do těchto procesů.²⁹ To lze například i prostřednictvím Místní agendy 21, v rámci jejíchž procesů je zapojení občanů a obyvatel měst, obcí nebo regionů klíčové.³⁰

Dalším tématem tohoto dokumentu ve spojitosti s rozvojem území je změna klimatu. Česká města a obce se musí připravit na její dopady, zejména na vlny horka, sucha, přívalové srážky a povodně. Sucho bude nejvíce ohrožovat jižní Moravu, Vysočinu a nižší polohy ve zhruba severozápadní polovině Čech. Nejvíce ohrožení teplotními výkyvy budou skupiny osob se sníženou schopností termoregulace, tedy senioři, nemocní a malé děti. Adaptace na extrémní meteorologické projevy vyžaduje péči o zeleň, lepší propojení zelených ploch a rozšiřování zeleně ve městech. Přijatá opatření musí mít pozitivní vliv na vodní režim krajiny a půdy, včetně propojování přírodních a urbánních struktur.³¹

S narůstajícím podílem obyvatel žijících ve městech bude splnění těchto kritérií obtížné. Trend odchodu ekonomicky aktivních obyvatel z menších měst (ačkoli zatím není tak výrazný jako v jiných částech Evropy) postihuje přibližně jednu šestinu měst.³² Dochází také k centralizaci komerčních aktivit a služeb do větších center a komplexů, což má za následek postupný úpadek menších lokálních podniků, které dříve sloužily malým obcím nebo místním částem ve městech. Naopak aktivity se soustřeďují mimo střed města, což přispívá k odlivu městských funkcí z historických center a tím i k degradaci veřejného prostoru. Pokud jde o problematiku klimatických změn, je zjištění úřadu vlády České republiky alarmující. Česká města a obce se dosud téměř nepřipravovala na komplexní dopady změny klimatu. Je nezbytné, aby města a obce podnikla

²⁹ MAREŠ, Jan, ed. Obce a regiony. In: KÁRNÍKOVÁ, Anna, ed. *Strategický rámeček České republiky 2030* [online]. Praha: Polygrafie Úřadu vlády České republiky, 2017, s. 75 - 88 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7440-188-6. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Strategicky-ramec-CR-2030-compressed.pdf>

³⁰ Ministerstvo životního prostředí. *Setkání nejlepších realizátorů MA21*. Ministerstvo životního prostředí [online]. 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20230601_Sekani-nejlepsich-realizatoru-MA21

³¹ MAREŠ, Jan, ed. Obce a regiony. In: KÁRNÍKOVÁ, Anna, ed. *Strategický rámeček České republiky 2030* [online]. Praha: Polygrafie Úřadu vlády České republiky, 2017, s. 75 - 88 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7440-188-6. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Strategicky-ramec-CR-2030-compressed.pdf>

³² PELTAN, Tomáš, Irena BENEŠOVÁ, Vladka KIRSCHNER, et al. *Plánování obytné funkce ve smršťujících se městech*. Urbanismus a územní rozvoj. 2022, (6), 30 - 42.

potřebné kroky k adaptaci na klimatické změny, aby byly schopny účinně řešit stále naléhavější výzvy, které s sebou tato globální změna přináší.³³

Politika územního rozvoje ČR

Politika územního rozvoje (dále jen PÚR ČR) vychází z aktuální Strategie regionálního rozvoje ČR. Jejím hlavním cílem je zajistit koordinaci územního rozvoje na celostátní i krajské úrovni. Současně slouží jako zdroj argumentů pro prosazování zájmů České republiky v rámci územního rozvoje Evropské unie.³⁴

Na celostátní úrovni PÚR ČR koordinuje plány týkající se změn v území, které mají význam pro dopravní a technickou infrastrukturu. To zahrnuje i zdroje jednotlivých systémů technické infrastruktury, které svým využitím, dosahem nebo důležitostí ovlivňují území více krajů. Stanovuje rovněž požadavky, podmínky a rámce pro realizaci úkolů územního plánování v rámci stavebního zákona v národním, přeshraničním a mezinárodním kontextu s ohledem na udržitelný rozvoj území. Na krajské úrovni PÚR ČR podporuje spolupráci mezi krajskými orgány. Také slouží jako platforma pro koordinaci dalších nástrojů veřejné správy, které mají vliv na územní rozvoj.³⁵

Tento dokument prochází již 7. aktualizací, kterou vláda schválila na svém jednání dne 07.02.2024. Závaznost aktualizace nastane až den po zveřejnění Sdělení MMR o schválení ve Sbírce zákonů. Předpokládá se, že někdy v průběhu března 2024.³⁶

Ve vztahu k veřejnému prostoru se v rámci druhé kapitoly, která pojednává o republikových prioritách územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území, konkrétně článek 28, uvádí následující: „Pro zajištění kvality života obyvatel zohledňovat potřeby rozvoje území v dlouhodobém horizontu a nároky

³³ MAREŠ, Jan, ed. *Obce a regiony*. In: KÁRNÍKOVÁ, Anna, ed. *Strategický rámec Česká republika 2030* [online]. Praha: Polygrafie Úřadu vlády České republiky, 2017, s. 75 - 88 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7440-188-6. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelnyn-rozvoj/CR-2030/Strategicky-ramec-CR-2030-compressed.pdf>

³⁴ Ústav územního rozvoje. *Politika územního rozvoje České republiky* [online]. Ve znění závazném od 1. 9. 2023. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ústav územního rozvoje, 2023 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7538-514-7. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/d69ce8f3-a7b8-4256-9869-1c894154423d/Brozura_APUR_CZ_2023_final_2.pdf.aspx?ext=.pdf

³⁵ Ústav územního rozvoje. *Politika územního rozvoje České republiky* [online]. Ve znění závazném od 1. 9. 2023. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ústav územního rozvoje, 2023 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7538-514-7. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/d69ce8f3-a7b8-4256-9869-1c894154423d/Brozura_APUR_CZ_2023_final_2.pdf.aspx?ext=.pdf

³⁶ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Úplné znění Politiky územního rozvoje České republiky a závaznost Aktualizace č. 7*. Ministerstvo pro místní rozvoj [online]. 2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/koncepce-a-strategie/politika-uzemniho-rozvoje-ceske-republiky>

na veřejnou infrastrukturu, včetně veřejných prostranství. Návrh a ochranu kvalitních městských prostorů a veřejné infrastruktury je vhodné řešit ve spolupráci veřejného i soukromého sektoru s veřejností“³⁷

Nová lipská charta

Nová lipská charta je strategický dokument, který se zaměřuje na podporu integrovaného a udržitelného rozvoje měst v Evropě. Účelem tohoto dokumentu je pomoci městům přizpůsobit se novým výzvám a vytvořit z nich funkční a odolná prostředí.³⁸

Vyhází z Lipské charty schválené roku 2007, kde konstatuje, že její zásady a principy jsou stále relevantní, nicméně zdůrazňuje potřebu aktualizace obsahu s ohledem na současné globální výzvy. Nová lipská charta tak konkrétně odkazuje na problémy související například se změnou klimatu, demografickými změnami, pandemií a rychle se měnící ekonomikou. Také nově zohledňuje výzvy, které s sebou přináší rostoucí digitální technologie.³⁹

O důležitosti zajištění a vytváření vysoce kvalitního veřejného prostoru se zmiňuje hned ve druhé části, kde uvádí: „Vysoce kvalitní, otevřené a bezpečné veřejné prostory fungují jako pulzující městské lokality a umožňují lidem interakci, výměnu a integraci do společnosti.“⁴⁰

Městský veřejný prostor

Francouzský sociolog Émile Durkheim uvádí, že lidský život se odehrává na určitých místech, která lze rozdělit do tří kategorií odpovídajících základním způsobům bytí ve světě. Tyto tři způsoby označuje jako soukromý, veřejný

³⁷ Ústav územního rozvoje. Republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území. In: *Politika územního rozvoje České republiky* [online]. Ve znění závazném od 1. 9. 2023. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ústav územního rozvoje, 2023, s. 15 - 18 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/d69ce8f3-a7b8-4256-9869-1c894154423d/Brozura_APUR_CZ_2023_final_2.pdf.aspx?ext=.pdf

³⁸ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Nová lipská charta*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [online]. 2021 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/sc/aktuality/nova-lipska-charta>

³⁹ KARKOŠKOVÁ, Martina a Jana Lick ŘEHOŘOVÁ. *Co přináší Územní agenda 2030 a Nová lipská charta*. Urbanismus a územní rozvoj [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 2021, XXIV(1/2021), 3 – 4 [cit. 2024-03-21]. ISSN 1212-0855. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/t34p2juf/01-coprinas.pdf>

⁴⁰ Transformativní schopnost evropských měst. In: *Nová lipská charta, Využití transformativní schopnosti měst pro obecné blaho* [online]. Přijato na neformálním zasedání ministrů pro městské záležitosti, 2020, s. 2 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://dotaceu.cz/getmedia/54d7fb52-a3fd-4531-a1d8-83c58e2e5700/Nova-lipska-charta_4.pdf.aspx

a kolektivní život, přičemž k nim řadí odpovídající místa nazývaná dům, instituce a město.⁴¹

Základní kvalita města spočívá v jeho kontinuitě, homogenitě a hierarchii. Veřejná prostranství jsou prvkem, skrze který vnímáme celkový prostor a atmosféru města. Jsou nejen fyzickými místy spojující různé části města, ale také místy setkávání, interakce a sdílení pro všechny obyvatele města. Veřejná prostranství tvoří jádro městského života a přispívají k jeho charakteru a identitě. Soukromé prostory města, jako jsou domy, zahrady nebo soukromé areály, přináší odlišnou dimenzi vnímání a prožívání města. Jsou spíše nezbytným doplňkem k základnímu charakteru města, kterým je sdílení prostoru.⁴²

Městský prostor není umělou napodobeninou přírody, ale architekturou s vlastními charakteristikami. Je definován třemi základními prvky: architekturou průčelí budov, kvalitou a topografií povrchu, po kterém chodíme, a třídimenziálními útvary umístěnými uvnitř prostoru. Tyto prvky mají svůj vlastní ráz, ale vždy musí dodržovat nějakou srozumitelnou kompoziční jednotu.⁴³

Normativní ideál veřejného prostoru

Aténská Agora patří mezi nejznámějších historické příklady veřejného prostoru a je často považována za jeho normativní ideál. Na tomto rozlehlém otevřeném náměstí se odehrávalo mnoho různých aktivit, včetně obchodů, náboženských obřadů a neformálních setkání. Uvnitř náměstí se nacházel pravoúhlý soudní dvůr, obklopený nízkou zídka, který umožňoval občanům sledovat průběh soudních procesů během svých činností. Po stranách Agory se rozprostíraly stoy, což byly různé stavby a přístřešky s otevřenou stranou směrem k náměstí. Přechod z otevřeného prostoru náměstí do stoy znamenal přechod z veřejné sféry, kde se občané volně setkávali, do soukromějších prostorů. Richard Sennett považuje tento přechodový prostor za nejzajímavější aspekt stoy, protože

⁴¹ DURKHEIM, Émile, LUKES, Steven, ed. *The Rules of Sociological Method And Selected Texts on Sociology and Its Method*. New York: Free Pr, 1982, 174 s. ISBN 0-02-907930-6

⁴² MELKOVÁ, Pavla, Jan KADLAS, Žofie RAIMANOVÁ, et al. Kvalita veřejných prostranství je základem kvality života ve městě. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 23 [cit. 2024-03-22]. ISBN 978-80-87931-11-0. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/08/34/31/manual_tvorby_veřejnych_prostranstvi.pdf

⁴³ BOHIGAS, Oriol. Forma veřejného prostoru. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 94 - 98. ISBN 978-80-903826-4-0

poskytoval možnost odejít do ústraní, aniž by se ztratil kontakt s děním na náměstí.⁴⁴

Agora je tradičně považována za symbol demokratické společnosti, nicméně mnozí badatelé naznačují, že tato představa je historicky sporná, neboť ve skutečnosti nebyla otevřena všem. Přístup byl umožněn pouze svobodným občanům s politickými právy. Občanství v řeckých městech však bylo otrokům, ženám a cizincům odepřeno. I když tyto skupiny mohly v agorách pracovat, byly formálně vyřazeny z politického procesu.⁴⁵ Tento fakt naznačuje, že demokratická povaha tohoto místa spočívá v jiných aspektech. Tkvěla ve vzájemném působení „odlišností“. Zejména Aristotelés věřil v komplexní a rozmanité prostředí, kde se prolínají různé identity a činnosti. Tento kontext poskytoval vhodné podmínky pro diskusi občanů o odlišných názorech a soupeřících zájmech. Právě Agora měla být tím místem ve městě, kde se takové předpoklady vytvářejí. Aténská agora podněcovala vzájemné působení odlišností několika způsoby. Díky otevřenému prostoru zde existovalo jen málo vizuálních překážek mezi různými událostmi, které se odehrávaly současně. Když někdo přicházel na náměstí například kvůli obchodu, mohl se neočekávaně zapojit do diskuse, která ho zaujala, či vyjádřit svůj názor, nebo se pouze zamyslet nad nějakým problémem. Stoye v agoře rovněž poskytovaly místo, kde bylo možné ustoupit stranou a sledovat dění na náměstí bez aktivní účasti. Toto jasné uspořádání, založené na absenci vizuálních bariér a definované zóně mezi veřejnou a soukromou sférou, ovlivňovalo také způsob, jakým lidé vnímali řeč. Komunikace zde nebyla tak plynulá a zřetelná, ale spíše útržkovitá, kdy lidé přecházeli od jednoho „jeviště“ ke druhému. Také pohledy musely být mnohem aktivnější a různorodější.⁴⁶

V monografii Richarda Sennetta "The Spaces of Democracy" z roku 1998 je popsán jeho zážitek z příjezdu se skupinou urbanistů do Jeruzaléma. Tým z Graduate School of Design z Harvardu se tehdy zabýval otázkou, jak transformovat prázdný prostor před Damašskou branou ve veřejný prostor, sdílený Palestinci i Izraelci. Sennett uvádí, že v té době byl jeho opěrným bodem vzor

⁴⁴ SENNETT, Richard. Prostory demokracie. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 20 - 33. ISBN 978-80-903826-4-0

⁴⁵ MITCHELL, Don. The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*. 1995, **85**(1), 108 - 133.

⁴⁶ SENNETT, Richard. Prostory demokracie. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 20 - 33. ISBN 978-80-903826-4-0

agory. Během svého pobytu si údajně uvědomil, že jedinec potřebuje zažívat střetnutí s ostatními lidmi, aby mohl růst jak ve smyslu psychologickém, tak etickém. Psychologicky člověk roste skrze cyklus dezorientace a nalezení nové rovnováhy, což naznačuje, že potřebuje prožít různé životní situace, které ho vyvedou z jeho pohodlí a nasměrují ho k osobnímu rozvoji. Eticky je pak podle Sennetta nezbytné prožívat nepohodlná, někdy až bolestivá setkání s těmi, kdo jsou odlišní, aby se naučil skromnosti. To znamená, že je důležité, aby se jedinec setkával s lidmi, kteří mají odlišné názory, hodnoty a životní zkušenosti, čímž se učí toleranci a respektu k různorodosti. Z těchto důvodů věřil, že lidé potřebují města a v nich nějaké agory, aby se stali plně lidskými.⁴⁷

Dělení veřejného prostoru

Město je živý heterogenní organismus, který se formoval a vyvíjel po staletí v různých historických obdobích, kdy byly podmínky pro jejich fyzickou strukturu odlišné. To je podle Svobodové a Štěpánkové důvodem existence mnoha podob veřejných prostranství ve městech. Městské prostory lze obecně členit do kategorií, zpravidla na základě jejich druhu vlastnictví nebo fyzické formy.⁴⁸

Členění prostorů z hlediska vlastnictví

Tento přístup kategorizace městských prostorů umožňuje identifikovat různé typy prostředí s odlišnými funkcemi, přístupností a mírou soukromí. Klasifikace městských prostorů podle vlastnictví zahrnuje čtyři hlavní kategorie: veřejné, poloveřejné, soukromé a polosoukromé prostory. Kromě těchto tříd existuje ještě specifická skupina městských prostorů, která získává stále větší důležitost - tzv. Gated communities.⁴⁹

Prostory veřejné

Označení „prostory veřejné“ obecně evokuje představu, že se jedná o prostory, které jsou veřejně vlastněné. Nicméně mnozí autoři preferují termín "veřejně využívaný", neboť každý prostor je veřejný, záleží jen na způsobu jeho

⁴⁷ SENNETT, Richard. *The spaces of democracy* [online]. Michigan: University of Michigan, College of Architecture + Urban Planning, 1998 [cit. 2024-03-22]. ISBN 1891197010. Dostupné z: https://search.lib.buffalo.edu/discovery/fulldisplay?docid=alma990019683680204803&context=L&vid=01SUNY_BUF:everything&lang=en&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=Everything&offset=0

⁴⁸ ŠPAČKOVÁ, Petra a Hana SVOBODOVÁ. Ulice jako veřejný prostor =The street as a public space. *Geografické rozhledy*. 2015, **25**(1), 6 - 7. ISSN 1210-3004

⁴⁹ GEHL, Jan. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0

využití. Pro Petera Marcuse „veřejně vlastněný“ znamená prakticky totéž jako vlastněný státem nebo vládou. Dále zmiňuje, že ono "vlastněný" znamená kontrolovaný a každý prostor podléhá veřejné kontrole. Nicméně v realitě veřejná moc často omezuje svou kontrolu ve prospěch soukromých zájmů. Veřejné vlastnictví tedy nevylučuje soukromé užívání.⁵⁰

Existují východiska, které definují veřejný charakter prostoru. Peter Marcus je shrnul do následujících 5 principů: rovnost při rozdělování zdrojů, přístupnost, nediskriminující kontrola, estetická kvalita a environmentální udržitelnost.⁵¹

Estetická kvalita může značně ovlivnit atraktivitu místa pro veřejnost. Je zájem, aby tyto prostory byly stejně přitažlivé, využitelné a přístupné pro všechny sociální skupiny, bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost, věk atd.⁵² Můžeme se nicméně setkat s případy, kdy je přístup časově omezen, nejčastěji u hřišť nebo zahrad, za účelem větší bezpečnosti, zamezení vandalismu nebo kvalitnější správě. Dále jsou i prostory veřejné, jejichž konkrétní využití je specificky určeno např. environmentálními důvody.⁵³

V městském životě je obecně běžné rozdělení prostorů na přístupné a veřejné. Pevné hranice, jako jsou dveře oddělující soukromí domu od veřejné ulice, a měkké hranice, jako jsou dveře soukromého bytu na polosoukromé chodbě, jsou typické znaky tohoto rozdělení.⁵⁴

Prostory poloveřejné

Typickými poloveřejnými prostory jsou obytné ulice a průchozí vnitrobloky. Co tyto místa spojuje, je skutečnost, že i když jsou veřejně přístupná, mnohdy i ve veřejném vlastnictví, místní komunita je vnímá jako své vlastní území. Jsou to prostory, kde se obyvatelé setkávají, interagují a tráví v nich čas, což vede k ochotě podílet se na jejich rozvoji. Není neobvyklé, že samotní uživatelé tyto prostory upravují, zvelebují a pečují o ně, například vysazováním květin, instalováním

⁵⁰ MARCUSE, Peter. Ohrožení veřejně využívaného prostoru v době stagnace měst. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 44-57. ISBN 978-80-903826-4-0

⁵¹ MARCUSE, Peter. Ohrožení veřejně využívaného prostoru v době stagnace měst. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 44-57. ISBN 978-80-903826-4-0

⁵² GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

⁵³ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

⁵⁴ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

laviček nebo dětských prvků. Poloveřejné prostory jsou tedy spojeny s pocitem lokální identity a sdíleného vlastnictví.⁵⁵

V současnosti tento typ prostoru upadá. Jedním z faktorů může být změna sociálních vazeb a preferencí životního stylu, což ovlivňuje způsob trávení volného času. Rostoucí zájem o digitální technologie například může vést k menšímu využívání venkovních prostor. Dalším důvodem je obava z bezpečnosti, kdy jsou tato místa vnímána jako nekomfortní a lidé se jim raději vyhýbají. Nedostatek iniciativy může být zapříčiněn také normami kladenými na prvky umístěné ve veřejném prostoru. Ty musí splňovat určité požadavky stanovené zákonem a podléhat certifikaci, což často vede k demotivaci okolních obyvatel.⁵⁶

Prostory soukromé

Jedná se o prostory, které vlastní nebo kontrolují soukromé subjekty. Příkladem mohou být předzahrádky domů či neoplocené zahrady. Soukromé vlastnictví je právním základem soukromých prostorů. Jeho existence a rozsah je podmíněn ochrannou veřejně přijatých zákonů, která stanovují atributy soukromého vlastnictví. Normy upravující právo vstupu, ochranu soukromí, jistotu držby a regulaci využívání pozemků, určují, jak může být soukromý prostor skutečně užíván a definují, co je považováno za nejvíce soukromé.⁵⁷

Na rozhraní veřejného a soukromého prostoru vznikají důležité interakce pro městský život. Dokonce i soukromé lokality mohou mít významnou roli v rámci veřejného života, zejména pokud sousedí přímo s veřejnými prostranstvími a nejsou od nich odděleny. Soukromé subjekty na tomto typu pozemku často vytvářejí nové prostory, čímž vznikají například pasáže, nádvoří, nebo přestavěné nádražní haly. Kritika se obvykle zaměřuje na nedostatečné zpřístupnění těchto prostorů veřejnosti. To však nemusí být vždycky tak striktní, jak je uváděno. Mnohdy běžný občan ani nezaznamená rozdíly od "skutečného" veřejného prostoru.⁵⁸

⁵⁵ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

⁵⁶ ČABLOVÁ, Markéta, Magdalena MACEKOVÁ, Lumír MLČÁK, Martin NAWRATH, Marie ŘÍMANOVÁ, Robert SEDLÁK a Petra ŠILBERSKÁ. *Kvalitní veřejné prostory Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství* [online]. Brno: Nadace Partnerství, 2011 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.lifetreecheck.eu/getattachment/bdc70603-8163-4e9d-9cb6-920394673a50/Kvalitni-verejne-prostory>

⁵⁷ MARCUSE, Peter. Ohrožení veřejně využívaného prostoru v době stagnace měst. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 44-57. ISBN 978-80-903826-4-0

⁵⁸ ČABLOVÁ, Markéta, Magdalena MACEKOVÁ, Lumír MLČÁK, Martin NAWRATH, Marie ŘÍMANOVÁ, Robert SEDLÁK a Petra ŠILBERSKÁ. *Kvalitní veřejné prostory Metodika tvorby a*

Prostory polosoukromé

Prostory polosoukromé představují rozsáhlou kategorii, která neustále roste. Řadíme sem například kavárny, restaurace, ale i velká nákupní centra a galerie. Tyto prostory jsou v soukromém vlastnictví, ale za určitých podmínek je veřejnost může využívat. Jejich přístupnost je tedy určitým způsobem regulovaná.⁵⁹

Velká nákupní centra a galerie jsou v dnešní době předmětem živé diskuse, která přináší jak uznání, tak i kritiku. Pozitivum je, že i přes jejich uzavřený a interiérový charakter mohou sloužit jako spojovací prvek mezi jinými veřejnými prostranstvími. Někteří zastánci expanze těchto prostorů a života v „shopping mallu“ by nákupní centra přímo zařadili do kategorie „prostory veřejné“. Nicméně ve skutečnosti mají tyto lokality veřejný charakter pouze ve smyslu počtu lidí, kteří sem přicházejí. Nepřispívají k rozvoji komunity ani sociálních vazeb. Z tohoto důvodu jsou tyto prostory někdy označovány jako „pseudoveřejné“.⁶⁰ John Manzo uvádí: „Zatímco tradiční veřejný prostor podporuje všemožné sociální formy, nákupní centra podporují pouze konzumní chování.“⁶¹

Z pohledu měst tyto oblasti představují rozptýlení a izolaci lidí a aktivit, což vede k vyprázdňení skutečných veřejných prostorů od lidí a financí. Centra měst se tak vylišňují a stávají se monotónnějšími. Dalším negativním aspektem je tzv. „mallizace“. Jedná se o jev, kdy samotná města přebírají strategie obchodních center. To je viditelné především v posunu struktury obchodů, kdy namísto malých, nezávislých prodejen se začínají prosazovat větší řetězce obchodů, které mají často stejný sortiment a provozní model. Výsledkem je veřejný prostor, který svou atmosférou připomíná esenci obchodních center.⁶²

Gated communities

Gated communities, v překladu „uzavřený rezidenční objekt“, tvoří specifickou kategorii prostorů, které jsou od okolí fyzicky odděleny. Volný vstup

obnovy veřejných prostranství [online]. Brno: Nadace Partnerství, 2011 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.lifetreecheck.eu/getattachment/bdc70603-8163-4e9d-9cb6-920394673a50/Kvalitni-verejne-prostory>

⁵⁹ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

⁶⁰ MITCHELL, Don. The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*. 1995, **85**(1), 108 - 133.

⁶¹ MANZO, John. Social Control and the Management of “Personal” Space in Shopping Malls. *Space and Culture*. 2005, **8**(1), 83 - 97.

⁶² KRIPNEROVÁ, Karolína. Hranice architektury - komercializace veřejného prostoru. *Sociálně udržitelná architektura, architekti bez hranic* [online]. 2020 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.architektibežhranic.eu/novinky/hranice-architektury-komercializace-verejného-prostoru>

na toto území je zpravidla zakázaný, nebo kontrolovaný, za účelem minimalizace vstupu „cizinců“ a zabránění bezprostřední prostupnosti dané lokality.⁶³

První gated communities se objevili koncem 19. století v USA. Původně šlo o rezidenční prostory určené pouze pro bohaté obyvatele, kteří toužili po soukromí uprostřed rušného města. S postupující expanzí se však tyto oblasti staly dostupnými i pro nižší sociální vrstvy. V 90. letech 20. století se tento typ prostorů začal šířit po celém světě, obvykle se utvářely na perifériích měst. V Praze se první gated communities objevily pod názvy Malá Šárka a Trinity Garden. Dalším příkladem je rezidenční komplex Central Park na Praze 3, navržený ateliérem A69, který za svou práci obdržel cenu v Grand Prix Architektů 2010. Byty se zde však prodávaly pomalu a s obtížemi. Většina jednotek byla nakonec prodána lidem pocházejícím z republik bývalého Sovětského svazu, což je další charakteristický rys pražských gated communities. Od roku 2008 se tento trend rozšířil i do dalších českých měst, zejména do Karlových Varů a Brna.⁶⁴

Tyto typy prostorů přinášejí výhody pro místní správu, neboť nemusí hradit náklady spojené s výstavbou infrastruktury a poskytováním služeb, jako je údržba chodníků či odklizení sněhu. Pro společnost nicméně tento typ bydlení mnoho pozitiv nepřináší. Prostory utvářející neprostupnou prostorovou bariéru, představují extrémní formu residenční separace mezi bohatšími a chudšími obyvateli, čímž prohlubují sociální nerovnosti ve společnosti, zvyšují sociální polarizaci a fragmentaci.⁶⁵ Německý kritik architektury a urbanista Dieter Hoffmann–Axthelm gated communities považuje za „neprůkaznější symptom krize, jaký máme“... V tomto městě ve městě (kterým ale může být i předměstí nebo ekologické sídliště) nacházíme fungující kapitalismus, periferijní antiměsto, které

⁶³ BRABEC, Tomáš. Zdi mezi námi: gated communities v současném Česku. *PragueWatch: Praha pod lupou* [online]. 2013 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://praguewatch.wordpress.com/2013/03/01/zdi-mezi-nami-gated-communities-v-soucasnem-cesku/>

⁶⁴ FUCHS, Pavel. Bydlení za plotem. Proč v Praze vznikají uzavřené rezidenční areály? *Centrum architektury a městského plánování - CAMP* [online]. 2022 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://praha.camp/magazin/detail/bydleni-za-plotem-proc-v-praze-vznikaji-uzavrene-rezidencni-arealy>

⁶⁵ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

je antitezí proti chřadnoucemu, ale k věčnému životu odsouzenému sociálnímu státu – věčnému, protože chudoba se stala nesmrtelnou.“⁶⁶

Členění prostorů z hlediska fyzického charakteru

V oblasti členění veřejných prostorů z hlediska jejich fyzického charakteru neexistuje široce sdílený konsensus, což je způsobeno rozmanitostí definic samotného pojmu. Snad poprvé je toto téma šířeji rozebráno v publikaci *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*, kde autorka Vladimíra Šilhánková věnuje celou jednu kapitolu systému veřejných prostorů, se zaměřením na územně plánovací praxi. Hned v úvodu konstatuje, že “veřejné prostory se ve městě nenacházejí samostatně – izolovaně, ale že vytvářejí, někdy více a jinde méně, rozsáhlý systém.“ Dále uvádí, že „jsou tvořeny sítí ulic, náměstí, zelených ploch a ostatních prostorů, které umožňují zajistit základní fungování města – pohyb po něm a pobyt v něm.“⁶⁷

Některá města vydávají metodiky obsahující typologii veřejných prostorů jako součást svého koncepčního přístupu k problematice. Mezi nejčastěji citované patří právě výše uvedené členění Vladimíry Šilhánkové.

Ulice

V průběhu historie byly ulice/cesty pomyslnou páteří, kolem nichž se formovala zástavba a vznikala kompaktní sídla. V první polovině 20. století byla obvyklá tzv. bloková zástavba, kdy se budovy stavěly podél ulic. Od druhé poloviny 20. století se urbanistické trendy postupně měnily a začalo se upřednostňovat volné umístění budov do prostoru, jenž se odráží v podobě dnešních sídlišť. Ulice tak již od pradávna tvořily základní prvek osnova veřejných prostranství.⁶⁸

Ulice je lineárním prvkem systému veřejných prostranstvích, tedy místo pro lineární pohyb. Je důležité, aby design chodníků, ulic a bulvárů respektoval přirozený pohybový systém člověka a jeho smyslů, jakožto prvků tvořící základ pro aktivity, chování a komunikaci v rámci městského prostoru.⁶⁹ Tématem historie evoluce lidských smyslů, jejich funkcí a významem se zabýval americký antropolog

⁶⁶ SELLE, Klaus. Veřejné prostory evropských měst - rozpad a zánik, nebo proměna a oživení? Argumenty a protiargumenty. In: *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 78 - 91. ISBN 978-80-903826-4-0

⁶⁷ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. ISBN 80-214-2505-9

⁶⁸ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

⁶⁹ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

Edward T. Hall, který své poznatky shrnul v knihách *The Silent Language* a *The Hidden Dimension*. Tyto práce poskytují vhled do toho, jak lidské smysly ovlivňují naše chování a vnímání prostoru.⁷⁰ Mezi významné osobnosti, které se inspirovaly Hallovou prací, patří například Jan Gehl, jenž se zaměřuje na lidská měřítka a smysly v kontextu urbanistického plánování.⁷¹

Jan Gehl zdůrazňuje důležitost brát v úvahu nejen lidské možnosti, ale také omezení, především našeho nejrozvinutějšího smyslu - zraku. V urbanistické literatuře se používá termín "sociální zorné pole", neboli oblast, ve které je možné pozorovat a komunikovat s ostatními lidmi. Toto pole má dva zásadní limity, které formují mnoho městských fyzických uspořádání. První limit nastává přibližně ve vzdálenosti sta metrů, kde již není možné rozeznat lidi v pohybu. Druhý práh je kolem dvaceti pěti metrů, kdy začínáme rozpoznávat emoce a výrazy obličeje.⁷²

Naše zorné pole je nejvíce omezeno směrem vzhůru, což nás přirozeně směřuje k pohledu na okolí přímo před sebou. Z tohoto důvodu je důležité, aby veškerý městský život probíhal v úrovni očí. Při chůzi vnímáme přízemní podlaží intenzivněji a detailněji než vyšší podlaží a budovy na druhé straně ulice. Péče o měkké hraniční linie se tak stává rozhodujícím faktorem pro kvalitu městského prostoru. Jan Gehl uvádí, že „trikem“ k pohodlnějšímu zážitku z chůze po ulici spočívá ve vertikálně členěných průčelích. Tato architektonická úprava opticky zkracuje pěší trasy a zpříjemňuje je. Naopak, fasády s dlouhými horizontálními liniemi působí dojmem delších a únavnějších vzdáleností.⁷³

Jan Gehl také popisuje koncept architektury pětikilometrového měřítka, která je založena na hojnosti vjemů. Naše schopnosti vnímat a interpretovat smyslové podněty jsou přizpůsobeny chůzi nebo běhu. Při těchto rychlostech jsme schopni přijímat a zpracovávat smyslové vjemy a udržovat tak kontrolu nad okolní situací. Kombinace různých detailů, tváří a lidských aktivit nám pak přináší bohaté a intenzivní smyslové zážitky. Naopak, při jízdě autem ztrácíme schopnost zachytit

⁷⁰ BABA, Marietta L. A Biography of Edward T. Hall. *Journal of applied behavioral science*. 1995, 31(2), 117 - 118.

⁷¹ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

⁷² GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

⁷³ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

detaily a sledovat lidskou aktivitu. Důležitost ulice ve městě je tak mnohem víc než jen dopravní tepnou.⁷⁴

Husté propojení ulic tvoří živé a příjemné městské prostředí a usnadňují orientaci lidí v prostředí. Tato propojenost usnadňuje identifikaci s prostředím a vytvoření mentální mapy napomáhá preferenci chůze.⁷⁵

Převládající charakter a potenciál ulice je vhodné zohlednit při plánování jejího vzhledu a funkce. To zahrnuje faktory jako je šířka ulice a její role ve městské struktuře. Existuje několik typů ulic, jako jsou například hlavní městské třídy, obytné ulice, nebo pěší zóny.⁷⁶

Adriaan Geuze, nizozemský architekt, urbanista a zakladatel společnosti West 8, často vyjadřuje svůj kritický názor na současný stav ulic ve městech a zdůrazňuje, že ulice nejsou pouze prostorem pro dopravu, ale také místem pro projev naší identity a společenského statusu. Tvrdí, že moderní architektura často přehlíží význam ulic a snaží se z pozemků vytěžit maximum pro komerční využití. To vede k ztrátě autenticity a charakteru ulic, které jsou nahrazeny hybridními prostory. Geuze navrhuje jednodušší přístup k navrhování ulic, který zohledňuje místní identitu a poskytuje místo pro setkávání a projev individuality. Podle něj je důležité jasně definovat odpovědnost za údržbu ulic a vrátit městské prostory zpět obyvatelům.⁷⁷

Náměstí

V předchozí kapitole jsou ulice přirovnány k pomyslné páteři systému veřejných prostranstvích. Ve stejném slova smyslu lze náměstí považovat za základní uzel tohoto systému a orientačním bodem v mentální mapě města.⁷⁸

⁷⁴ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

⁷⁵ MELKOVÁ, Pavla a Kateřina FREJLACHOVÁ. Ulice. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 33 - 35 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

⁷⁶ ČABLOVÁ, Markéta, Magdalena MACEKOVÁ, Lumír MLČÁK, Martin NAWRATH, Marie ŘÍMANOVÁ, Robert SEDLÁK a Petra ŠILBERSKÁ. *Kvalitní veřejné prostory Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství* [online]. Brno: Nadace Partnerství, 2011 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.lifetreecheck.eu/getattachment/bdc70603-8163-4e9d-9cb6-920394673a50/Kvalitni-verejne-prostory>

⁷⁷ GEUZE, Adriaan. Ulice. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 132 - 136. ISBN 978-80-903826-4-0

⁷⁸ MELKOVÁ, Pavla a Kateřina FREJLACHOVÁ. Náměstí. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 36 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

Náměstí představuje reprezentativní symbol a vizitku města, zprostředkovávající jeho jedinečný charakter a atmosféru. Existence různých podob náměstí je výsledkem mnoha faktorů, mezi něž patří historický vývoj, intenzita dopravního provozu, geografická poloha a původ samotného náměstí. Jeho design by měl reflektovat úlohu v urbanistické struktuře města, kterou zastává.⁷⁹

Nejběžnějším druhem je tzv. centrální neboli hlavní náměstí, které je často historicky určené. Jeho hlavní funkci tvoří setkávání obyvatel, reprezentace a obchod. Díky své architektuře, historii a atmosféře je tento typ náměstí častou turistickou destinací. Jiná forma náměstí je tzv. obytná. Jedná se o prostor umístěný mezi okolními bytovými jednotkami, který má charakter polosoukromého prostoru. Úlohou těchto obytných náměstí je sloužit jako místo pro setkávání sousedů a provádění různých komunitních aktivit. Dalším typem náměstí je parkové náměstí, charakteristické přítomností zelených ploch, díky čemuž mnohdy připomíná tradiční parky. Hlavním účelem tohoto prostoru je poskytovat možnosti rekreace a odpočinku. Existují také náměstí, u kterých převažuje primárně automobilová doprava. Tyto náměstí většinou nesplňují žádný z prvků, jako je reprezentace, identifikace a setkávání.⁸⁰

Prvkem, který určuje kvalitu náměstí jsou jeho proporce, tedy půdorysný rozměr a výšky okolních budov, a kvalita rozhraní, což zahrnuje architekturu průčelí a fasád. Kvalitní náměstí jsou obklopena nižšími budovami na kompaktnějším půdorysu s přímým kontaktem parteru. V případě, že se na náměstí nacházejí významné veřejné budovy, měla by mít jejich prostranství reprezentativní řešení.⁸¹ „Stejně jako tvar náměstí je i jeho velikost v určitém, sice ne závazném, avšak přece znatelném vztahu k jeho dominantním budovám.“⁸²

Dopravní uspořádání, umístění vegetačních prvků, technických objektů, laviček atd, by mělo být podřízeno kompozici celku. Náměstí by nemělo obsahovat bariéry,

⁷⁹ MELKOVÁ, Pavla a Kateřina FREJLACHOVÁ. Náměstí. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 36 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z:

<https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

⁸⁰ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

⁸¹ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

⁸² SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. české vyd. Brno: ÚÚR, 2012. ISBN 978-80-87318-21-8

kteře brání v pėším pohybu. Naopak by mělo nabízet prostor pro volný pohyb a shromáždění většího počtu obyvatel. Dostatek míst na posezení a prvky zpřijemňující vnímání prostředí, jako vodní elementy či umělecká díla.⁸³

Náměstí jsou místem k zastavení, pobytu a pozorování. Sociální zorné pole a jeho limit v cca sto metrové vzdálenosti se odráží ve velikosti většiny starých náměstí. Ty jsou navrženy tak, aby umožňovaly lidem postavit se do rohu náměstí a mít přehled o dění kolem. V Evropě existuje mnoho starých náměstí, která byla založena s ohledem na rozměry sociálního zorného pole a nabízí tak přehled a detail.⁸⁴

Zeleň

Pojem zeleň dosud není jednoznačně definován a stejně tak není stanoveno jasné rozhraní pro její kategorizaci. V širším pojetí lze tento termín popsat jako specifický úsek území, který obsahuje přírodní nebo uměle založené prvky, uspořádané podle principů zahradní architektury a krajinářského designu. Z obecnější perspektivy je možné zeleň rozdělit do dvou hlavních kategorií, a to na zeleň sídelní, která zahrnuje městskou i venkovskou zeleň, a na zeleň krajinnou.⁸⁵

Městskou veřejnou zeleň charakterizovala Vladimíra Šilhánková jako: „Plochy, na nichž převládají přírodní komponenty, a zejména rostlinné porosty. Z funkčního hlediska převládá u ploch veřejné zeleně funkce rekreační a oddechová, případně reprezentační či obytná. V každém případě se jedná o klidové prostory s omezením nebo vyloučením motorové dopravy.“⁸⁶

Městskou zeleň lze nacházet v různých podobách, jako jsou osázená náměstí, parkové oblasti, zahrady, zelené porosty mezi budovami, botanické zahrady a další.⁸⁷ Svou schopností formovat a esteticky obohacovat veřejný prostor se stává

⁸³ MELKOVÁ, Pavla a Kateřina FREJLACHOVÁ. Náměstí. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 36 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z:

<https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

⁸⁴ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

⁸⁵ BALABÁNOVÁ, Pavla. Funkční složky: Zeleň. In: ÚÚPR, ed. *Principy a pravidla územního plánování* [online]. Aktualizované vydání. Brno: Ústav územního rozvoje, 2010, s. 2 - 35 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/lkelacpb/c5-2013.pdf>

⁸⁶ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. ISBN 80-214-2505-9

⁸⁷ SUPUKA, Ján a kol. *Ekologické principy tvorby a ochrany zelene*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1991. ISBN 8022401285

nepostradatelným artiklem zahradních architektů, kteří ji využívají k účelné úpravě prostorů a zakrývání nevzhledných či méně atraktivních oblastí.⁸⁸

Kromě svých estetických a prostorových kvalit přináší městská zeleň také mnoho dalších benefitů. Jedním z nich je její schopnost snižovat teplotu vzduchu. Ve veřejných prostorech s bohatším zastoupením zeleně může být teplota až o několik stupňů Celsia nižší ve srovnání s lokalitami bez vegetace. Zeleň tak pozitivně přispívá k udržení příjemnějšího mikroklimatu a stabilnější teploty vzduchu během dne, což je zvláště žádoucí v horkých letních měsících. Zeleň v městském prostředí plní také funkci ochranné bariéry, která tlumí prudké proudění větru. Tím dochází k regulaci jeho rychlosti, což pozitivně ovlivňuje pohodlí a uživatelský zážitek ve veřejných prostorech. Dále rozsáhlé plochy zeleně, trávníky, keře a stromy díky své schopnosti zadržovat vodu přispívají k prevenci proti povodním a zmírňují negativní dopady přívalových dešťů. Kromě toho redukuje prašnost a hluk v městském prostředí a v neposlední řadě poskytují přirozené útočiště pro volně žijící druhy živočichů.⁸⁹

Náš právní řád pojem veřejná zeleň konkrétně nevymezuje. § 34 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích ji pouze řadí mezi veřejná prostranství.⁹⁰ Ochranu získala díky zákonu č. 283/2021 Sb. Stavební zákon, kde podle § 117 odst. 2 písm. a) pozemek veřejné zeleně a parku tvořící veřejné prostranství jsou nezastavitelným územím do doby vydání územního plánu.⁹¹ Konkrétní úpravu užívání veřejné zeleně můžeme najít v obecně závazných vyhláškách obcí, prostřednictvím kterých můžou ukládat povinnosti k zajištění udržování čistoty a ochraně veřejné zeleně.⁹²

Ostatní plochy

Kategorie "ostatní plochy" zahrnuje prostorové útvary, které nemají jasně dané prostorové hranice a specifické účely. Typicky se jedná o prostory vytvořené

⁸⁸ BALABÁNOVÁ, Pavla. Funkční složky: Zeleň. In: ÚÚPR, ed. *Principy a pravidla územního plánování* [online]. Aktualizované vydání. Brno: Ústav územního rozvoje, 2010, s. 2 - 35 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/lkelacpb/c5-2013.pdf>

⁸⁹ BALABÁNOVÁ, Pavla. Funkční složky: Zeleň. In: ÚÚPR, ed. *Principy a pravidla územního plánování* [online]. Aktualizované vydání. Brno: Ústav územního rozvoje, 2010, s. 2 - 35 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/lkelacpb/c5-2013.pdf>

⁹⁰ ČESKO. § 34 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p34-1>

⁹¹ ČESKO. § 117 odst. 2 písm. a) zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-283#p117-2-a>

⁹² ČESKO. § 10 písm. c) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p10-1-c>

podle funkcionalistického přístupu k urbanismu. Do této skupiny rovněž spadají prostory, které mají potenciál stát se veřejnými prostranstvími, jako jsou například bývalé průmyslové areály v centrálních částech měst.⁹³

Hodnoty kvalitního městského prostoru

Un-Habitat je agenturou Organizace spojených národů, která usiluje o zkvalitňování životních podmínek ve městech a obcích po celém světě. V roce 2018 vydala diskuzní zprávu zaměřenou na rozvoj hodnot veřejného prostoru a pozemků ve městech a čtvrtích. V této zprávě byly identifikovány hodnoty, které veřejné prostory společnosti přináší v návaznosti na problematiku rychlé globální urbanizace, která ohrožuje existenci veřejných prostor. Vydáním této zprávy upozorňují na důležitost udržitelného plánování, zachování a vývoje veřejných prostor, které jsou důležité pro sociální a ekonomický rozvoj měst.⁹⁴

Veřejná prostranství jsou tím, co činí město městem. Představují jakousi tvář města, prostřednictvím které vnímáme prostor, kulturní hodnoty, charakter společnosti i jednotlivých lidí. Zlepšování, obnova a ochrana veřejných prostranství zásadně přispívá k tvorbě úrovně sociálního kapitálu. Melissa Mean a Charlie Tims ve své knize *People Make Places: Growing the Public Lives of Cities* označují působení veřejných prostor jako „samoorganizovanou veřejnou službu“.⁹⁵

Sociální hodnota veřejného prostoru

Člověk je společenský tvor a veřejný prostor ve městě v první řadě umožňuje sociální kontakt. Kvalitní veřejné prostory nejenže podporují sociální propojení mezi obyvateli, ale také povzbuzují jejich vzájemné interakce, což přispívá k budování sociální soudržnosti a posilování sousedských vztahů.⁹⁶

⁹³ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. ISBN 80-214-2505-9

⁹⁴ STÄHLE, Alexander. *Developing Public Space and Land Values in Cities and Neighbourhoods* [online]. United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat), 2018 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Discussion%20Paper%20-%20Developing%20Public%20Space%20and%20Land%20Values%20in%20Cities%20and%20Neighbourhoods.pdf>

⁹⁵ MEAN, Melissa a CHARLIE TIMS. *People Make Places: Growing the Public Life of Cities*. London: Demos, 2005. ISBN 1841801496.

⁹⁶ CARMONA, Matthew, JONATHAN FREEDMAN, HELEN WOOLLEY a SIAN ROSE. *The Value of Public Space: How High Quality Parks and Public Spaces Create Economic, Social and Environmental Value* [online]. London: CABE Space Strategic Partners, 2004 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-public-space1.pdf>

Britský akademik Ash Amin, známý svým výzkumem v oblasti městské, kulturní a ekonomické geografie, poukazuje na spojitost mezi historií městského plánování, veřejným prostorem a občanskými hodnotami. Analýza historie městského plánování ukazuje, že design a organizace veřejných prostor mají vliv na formování občanských hodnot.⁹⁷ Kvalitní veřejné prostory nejenže spoluvytvářejí kulturní identitu místní komunity a posilují její pouto k dané lokalitě, ale také podněcují zájem o společenské a politické otázky, přispívajíce tak k angažovanosti obyvatel ve veřejném životě města. Dále, jsou-li veřejné prostory volně přístupné a bezplatně užitelné pro všechny obyvatele, bez ohledu na věk, pohlaví nebo postižení, posilují rovnoprávnost a inkluzi.⁹⁸

V městském veřejném prostoru se setkávají různí sobě navzájem neznámí lidé. Z této skutečnosti pramení pojem „cizinec“, jež používají sociologové k označení pozice, kterou uživatelé veřejného prostoru vzájemně zaujímají. V literatuře můžeme narazit na pojem „svět cizinců“, o kterém se mluví v souvislosti s heterogenitou veřejného prostoru.⁹⁹

George Simmel se domníval, že anonymita městského prostředí představuje hrozbu spočívající v otupění smyslů v důsledku přílišného množství podnětů. Petr Kratochvíl tuto perspektivu nesdílí a uvádí, že: „anonymita je naopak pozitivním předpokladem, aby člověk rozvíjel takové formy stylizovaného jednání, symbolických projevů, reprezentace, jež tuto vzájemnou distanci lidí překlenují, aniž by ji plně rušili.“¹⁰⁰ Podobného názoru je i Richard Sennett, který humanizující poslání měst vidí především v tom, že město umožňuje lidem setkávat se s jednotlivci, kteří mají různé zvyky, preference nebo barvu pleti. Toto setkávání s „odlišností“ v městském prostředí podněcuje k tomu, aby lidé společně vypracovávali strategie pro vzájemné, bezprostřední soužití. Podle Sennetta je město proto jakýmsi "rodištěm demokracie", kde se formují hodnoty spolupráce, tolerance a vzájemného porozumění. Na pražské konferenci Forum 200 v roce 2010 prohlásil, že: „Městské prostředí, tedy místo, které svádí tolik různých lidí dohromady a dává

⁹⁷ AMIN, Ash. Collective culture and urban public space. *City*. 2008, 12(1), 5 - 24.

⁹⁸ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

⁹⁹ POSPĚCH, Pavel. *Od veřejného prostoru k nákupním centrům: svět cizinců a jeho regulace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015. ISBN 978-80-7419-186-2

¹⁰⁰ KRATOCHVÍL, Petr. Veřejný prostor jako předmět architektonické teorie a tvorby. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 8 - 17. ISBN 978-80-903826-4-0

jim příležitost vzájemně jednat, plodí cosi, co má rysy demokracie.“¹⁰¹ Vliv veřejného prostoru na demokracii zkoumal i Aristotelés, který do odlišností nezahrnoval pouze rasu, gender nebo třídu, ale také rozmanité zkušenosti a různorodé jednání. Byl přesvědčen, že osvojení schopnosti pohybovat se v komplexním prostředí, zamezí projevům násilí při setkání s neobvyklým nebo odlišným. To však platí za podmíněk, kdy odlišnosti na sebe navzájem působí a dochází k interakci. Uváděl, že prolínáním činností a odlišných identit mimo jiné vzniká specifický kontext pro politické rozhodování a interakce. Tato různorodost může ovlivňovat formování politiky v městském prostředí a přispívat k jedinečnému charakteru politických procesů v daném městě.¹⁰²

Městský veřejný prostor funguje jako místo pro sociální učení a výměnu informací, které nám umožňují porozumět normám, hodnotám a očekáváním v daném prostředí a přispívají k rozvoji sociálních dovedností, jako je schopnost komunikace, spolupráce a porozumění emocím a názorům ostatních. Prostřednictvím těchto informací se formuje a utváří naše vlastní sociální identita, která zahrnuje role, postavení a příslušnost k různým sociálním skupinám.¹⁰³

Důležitost pozorování každodenních situací a lidí v nich je zvláště patrný v kontextu sociálního vývoje dětí, který vychází právě z této schopnosti sledovat a chápat okolní společenské události. Například návštěva městského parku může dítěti poskytnout příležitost pozorovat komunikaci dospělých a sledovat, jak tyto interakce probíhají v různých situacích. Tímto získávají informace o sociálních normách, hodnotách a zvyklostech. Zároveň se učí interpretovat emocionální reakce a chování ostatních. Pozitivní vzory chování, které děti vidí, mohou následně integrovat do svých vlastních sociálních interakcí.¹⁰⁴

¹⁰¹ KRATOCHVÍL, Petr. Veřejný prostor jako předmět architektonické teorie a tvorby. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 8 - 17. ISBN 978-80-903826-4-0

¹⁰² SENNETT, Richard. Prostory demokracie. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 20 - 33. ISBN 978-80-903826-4-0

¹⁰³ ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

¹⁰⁴ CARMONA, Matthew, Jonathan FREEDMAN, Helen WOOLLEY a Sian ROSE. *The Value of Public Space: How High Quality Parks and Public Spaces Create Economic, Social and Environmental Value* [online]. London: CABE Space Strategic Partners, 2004 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-public-space1.pdf>

Jan Gehl v návaznosti na tuto skutečnost ve své knize *Města pro lidi* kritizuje modernistické plánování za vytváření jednoúčelových hřišť, která omezují přirozenou interakci dětí s městským prostředím. Jeho pohled naznačuje, že kvalitní města by měla poskytovat příležitosti ke hře a sebevyjádření přirozeně v celém svém prostředí, nikoli pouze na speciálních místech.¹⁰⁵ Jane Jacobs ve své knize *Smrt a život amerických velkoměst* poukazuje na to, že děti hrající si na živých ulicích ve velkých amerických městech jsou skrze vnímání pestrých sociálních vztahů lépe integrovány do společnosti než ty, které si chodí hrát na oficiální speciálně vybavená hřiště mimo společenský ruch.¹⁰⁶

Diskuzní zpráva vydaná roku 2018 programem OSN pro lidská sídla (UN-Habitat), do sociálních hodnot zahrnuje i význam městské zeleně ve veřejných prostranstvích. Uvádí, že má zásadní vliv na lidské zdraví a kladně působí i na duševní stav jedince, odkazující se na Světovou zdravotnickou organizaci (WHO). Dále uvádí, že kontakt se zelení může zredukovat stres, zlepšit imunitní systém, snížit znečištění ovzduší, zmírnit efekt městského tepelného ostrova a zlepšit spánek.¹⁰⁷

Ekonomická hodnota veřejného prostoru

Městský veřejný prostor reprezentuje ekonomickou hodnotu, ať už svou fyzickou nebo symbolickou formou. Fyzická ekonomická hodnota je spojena s fyzickými vlastnostmi veřejných prostor, tedy se týká konkrétních hmatatelných a měřitelných prvků a jejich schopností generovat ekonomické přínosy. Naopak symbolická ekonomická hodnota se soustředí na nemateriální a abstraktní prvky, které přispívají k ekonomickému rozvoji města.¹⁰⁸

Kvalitní veřejné prostory mohou mít významný vliv na ekonomický život v dané lokalitě. Lidé jsou nakloněni trávit více času v místech, která poskytují

¹⁰⁵ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁰⁶ JACOBS, Jane a Jana SOLPEROVÁ. *Smrt a život amerických velkoměst*. Praha: Mox Nox, 2013. ISBN 978-80-905064-4-2

¹⁰⁷ STÄHLE, Alexander. *Developing Public Space and Land Values in Cities and Neighbourhoods* [online]. United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat), 2018 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Discussion%20Paper%20-%20Developing%20Public%20Space%20and%20Land%20Values%20in%20Cities%20and%20Neighbourhoods.pdf>

¹⁰⁸ CARMONA, Matthew, Jonathan FREEDMAN, Helen WOOLLEY a Sian ROSE. *The Value of Public Space: How High Quality Parks and Public Spaces Create Economic, Social and Environmental Value* [online]. London: CABE Space Strategic Partners, 2004 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-public-space1.pdf>

estetické, kulturní nebo rekreační hodnoty. Kvalitně navržená veřejná prostranství prodlužují dobu strávenou v těchto prostorech a tím vytváří příležitosti pro nákupy a stravování v místních podnicích. Veřejná prostranství jsou tak místem pro setkávání a odpočinek, která zároveň podporují interakci mezi lidmi a podniky, čímž přispívají k celkové prosperitě dané lokality.¹⁰⁹

Na veřejné prostory nazírat jako na místa, kde se setkává strana nabídky a poptávky. Festivaly, trhy a kulturní události v těchto prostorách nejenže poskytují zábavu a kulturní obohacení, ale také umožňují obchodníkům reprezentovat své produkty a služby širší veřejnosti. Místní podniky mají možnost se zviditelnit a zvýšit povědomí o svých produktech a službách.¹¹⁰

Veřejné prostory mohou být považovány za atraktivní destinace pro cestovní ruch. Historická místa, ikonická náměstí, parky a jiné kulturní prvky jsou lákadlem pro návštěvníky, kteří hledají kulturní zážitky a příjemné prostředí k odpočinku. Během svého pobytu v těchto prostorách turisté často využívají širokou škálu místních služeb, jako jsou restaurace, ubytovací zařízení a další, čímž přináší zisky pro místní ekonomiku. Města jako Praha, Karlovy Vary a Český Krumlov jsou významnými příklady destinací, kde turismus představuje důležitý ekonomický faktor.¹¹¹

U veřejných prostor může být zkoumána i hodnota přímého užití. Veřejné prostory poskytují možnosti rekreačních a sportovních aktivit, které jsou uživatelům v těchto prostorech dostupné zdarma. Výsledná hodnota spočívá v úspoře finančních prostředků obyvatel, kteří by jinak za tyto činnosti museli zaplatit v komerčním zařízení.¹¹²

¹⁰⁹ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, ed. *Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu*. Hradec Králové: Civitas per populi, 2006. ISBN 80-903813-2-4

¹¹⁰ CARMONA, Matthew, Jonathan FREEDMAN, Helen WOOLLEY a Sian ROSE. *The Value of Public Space: How High Quality Parks and Public Spaces Create Economic, Social and Environmental Value* [online]. London: CABE Space Strategic Partners, 2004 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-public-space1.pdf>

¹¹¹ CARMONA, Matthew, Jonathan FREEDMAN, Helen WOOLLEY a Sian ROSE. *The Value of Public Space: How High Quality Parks and Public Spaces Create Economic, Social and Environmental Value* [online]. London: CABE Space Strategic Partners, 2004 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-public-space1.pdf>

¹¹² CARMONA, Matthew, Jonathan FREEDMAN, Helen WOOLLEY a Sian ROSE. *The Value of Public Space: How High Quality Parks and Public Spaces Create Economic, Social and Environmental Value* [online]. London: CABE Space Strategic Partners, 2004 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-public-space1.pdf>

Jedním z efektů revitalizace veřejných prostor může být zvýšení ceny nemovitostí v jejich okolí. Upravené parky, atraktivní náměstí a dobře navržené veřejné prostory mohou zvýšit atraktivitu okolních oblastí pro investory a rezidenty, což může vést k růstu realitních hodnot. J. Hendrych a kol. ve své knize *Struktury urbanizované zeleně* uvádí, že: „V současné době je zeleň ve městě chápána jako důležitá součást veřejných prostranství, která zhodnocuje lokalitu, plní řadu nezastupitelných funkcí a také ovlivňuje cenu okolních nemovitostí“.¹¹³

Kvalitní infrastruktura ve veřejném prostoru ovlivňuje ekonomický rozvoj města. Správně navržené silnice, chodníky, osvětlení a dopravní spojení usnadňují pohyb lidí, zboží a služeb, což přispívá k efektivnějšímu fungování ekonomických procesů. Zlepšená dostupnost a snadnější přístupnost městských oblastí zvyšuje mobilitu obyvatel a podniků, což posiluje konkurenceschopnost města na trhu a přitahuje investice.¹¹⁴

Identifikátory kvality veřejných prostorů

V předešlé kapitole byly prezentovány hodnoty, které by kvalitní veřejné prostory měly zajišťovat. Tyto atributy poskytují základ pro identifikaci specifických ukazatelů, které signalizují kvalitu veřejného prostoru.¹¹⁵

V 70. letech 20. století se americký urbanista William Hollingsworth Whyte začal systematicky zabývat studiem chování lidí ve veřejných prostorech. V roce 1971 spustil svůj projekt s názvem *Street Life* za účelem důkladné analýzy faktorů ovlivňujících využití a nevyužití veřejných prostranství v New Yorku. S týmem studentů prováděli přímá pozorování na Manhattanu pomocí časosběrných videí, fotografií a rozhovorů s obyvateli města. V rámci výzkumu byly sledovány pohyby a chování lidí na ulicích, jejich preference při hledání míst k posezení, respektování odstupu od ostatních, vybírání vhodného místa k zastavení na chodníku atd. Vědecký zájem rovněž směřoval k identifikaci různých typů lidí a délce jejich pobytu na konkrétních místech. Těmito procesy bylo získáno značné množství dat

¹¹³ KUPKA, Jiří. Úvodní poznámky. In: HENDRYCH, Jan, Jiří KUPKA, Daniel STOJAN, Irena KLINGOROVÁ, Šárka KUBÁTOVÁ a Alina ALTUKHOVA. *Struktury urbanizované zeleně*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2018, s. 9 - 14. ISBN 978-80-01-06517-4

¹¹⁴ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 3. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-4566-7

¹¹⁵ KILNAROVÁ, Pavla a Eva HORÁKOVÁ. Data Collection for Public Space Quality Evaluation. In: *PhD Research Symposium 2018* [online]. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2018, s. 20–27 [cit. 2024-03-22]. ISBN 978-80-214-5664-8. Dostupné z: doi:10.13164/phd.fa2018.3

ohledně chování lidí ve veřejných prostorech, která jsou dodnes klíčová pro další výzkumy a projekty v této oblasti.¹¹⁶

V uplynulých padesáti letech se kvalita veřejných prostor ve městech stala diskutovaným tématem, které rozvíjeli především Jan Gehl a organizace Project for Public Spaces.¹¹⁷

Kritéria kvality veřejných prostorů dle organizace Project for Public Spaces

Project for Public Spaces (dále jen PPS) je nezisková organizace založená v roce 1975 Fredem Kentem s cílem pokračovat v projektu Williama H. Whytea, uplatnit a propagovat jeho inovativní myšlenky a metodologii. Kent, ke kterému se později připojili spoluzakladatelé Kathy Madden a Steven Davies, rychle pochopili, že ve veřejném prostoru je stále místo pro zlepšení. Z původně zamýšleného tříletého projektu se tak stala organizace, která disponuje týmem odborníků, kteří uplatňují své znalosti a zkušenosti na mnoha projektech po celém světě.¹¹⁸ V České republice jsou myšlenky a metody PPS rozvíjeny zejména díky spolupráci s environmentální Nadací Partnerství.¹¹⁹

Cílem organizace je zlepšit kvalitu veřejných prostorů a podporovat jejich využití pro komunitní interakce a aktivity. Jejich hlavním zaměřením je tzv. "place making", což znamená vytváření míst, která lidé rádi navštěvují a kde rádi tráví čas. Tento koncept představuje přístup k transformaci veřejných prostorů, který spočívá v aktivním zapojení komunity (od obyvatel města, přes návštěvníky, po podnikatele či organizace) do procesu tvorby veřejných prostorů, aby byla zajištěna jejich živost a funkčnost. Tímto způsobem organizace PPS podporuje a posiluje propojení a spolupráci mezi lidmi, kteří dané prostory využívají, a tak přispívá k vytváření živých a funkčních veřejných prostorů pro všechny.¹²⁰

¹¹⁶ PPS. *William H. Whyte*. Project for Public Spaces [online]. 2010 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/wwhyte>

¹¹⁷ KILNAROVÁ, Pavla a Eva HORÁKOVÁ. Data Collection for Public Space Quality Evaluation. In: *PhD Research Symposium 2018* [online]. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2018, s. 20–27 [cit. 2024-03-22]. ISBN 978-80-214-5664-8. Dostupné z: doi:10.13164/phd.fa2018.3

¹¹⁸ CRABILL, Daren. Project for Public Spaces: Could a Change in Message Facilitate Better Public Space Planning? *Agora Journal of Urban Planning and Design*. 2009, (vol. 3), 43 - 47.

¹¹⁹ Úplný výpis z nadačního rejstříku: Nadace Partnerství. *Veřejný rejstřík a Sbírka listin* [online]. 1998 [cit. 2024-03-22].

Dostupné z: https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik_firma.vysledky?subjektId=585818&typ=UPLNY

¹²⁰ CRABILL, Daren. Project for Public Spaces: Could a Change in Message Facilitate Better Public Space Planning? *Agora Journal of Urban Planning and Design*. 2009, (vol. 3), 43 - 47.

Při analýze veřejných prostranství PPS zjistila, že úspěšné veřejné prostory obecně splňují následující charakteristiky: jsou dobře přístupné, lidé se v nich věnují různým činnostem, poskytují příjemné a pohodlné prostředí a jsou místem společenským. Tyto atributy lze shrnout do čtyř základních kritérií, které určují kvalitu veřejného prostoru: 1.) přístup a propojení, 2.) pohodlí a vnímání, 3.) využití a aktivity, 4.) sociabilita.¹²¹

1. Přístup a propojení

Dostupnost je důležitým kritériem kvality veřejných prostor, často však v mnoha případech není zajištěna adekvátně. PPS ve svých člancích zdůrazňuje, že veřejné prostory by měly být součástí okolí nejen vizuálně, ale i fyzicky. Veřejný prostor, který je přístupný pěšky, na kole a ideálně i veřejnou dopravou, je užíván různorodými uživateli, což rozšiřuje dosah veřejného prostoru.¹²²

Veřejné prostory by měly být propojeny s okolním prostředím. V tomto smyslu je vhodné o nich uvažovat jako o tranzitní síti, která spojuje lidem různé oblasti města, podobně jako metro nebo autobusy. „Nejde ani tak o prostory, kterými procházíme, ale spíše o prostory, do kterých jdeme.“¹²³

Důležitou součástí kvalitních veřejných prostor je přehlednost. Uživatelé by se měli snadno zorientovat a rozpoznat, co daný prostor nabízí. Architektonický design by měl reflektovat potřeby uživatelů a zajistit jejich bezpečný a pohodlný pohyb. Například cesty plánovat s ohledem na preference uživatelů a bezpečnostní faktory, jako je absence překážek nebo dostatek přechodů přes ulice. Bezbariérovost a přehlednost zajišťují inkluzivního prostředí, které podporuje aktivní využívání prostoru pro všechny obyvatele.¹²⁴

2. Pohodlí a vnímání

V kontextu předchozí podkapitoly je důležité si uvědomit, že k plnému užítí veřejného prostoru nestačí jen dostat se na dané místo, ale uživatelé musí být schopni v něm strávit čas důstojně a sebevědomě. Pohodlí a celkový dojem jsou

¹²¹ PPS. What Makes a Successful Place? *Project for Public Spaces* [online]. 2016 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

¹²² SURICO, John. *Access & Linkages: How to Connect People to Places*. Project for Public Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/access-linkages-how-to-connect-people-to-places>

¹²³ SURICO, John. *Access & Linkages: How to Connect People to Places*. Project for Public Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/access-linkages-how-to-connect-people-to-places>

¹²⁴ SURICO, John. *Access & Linkages: How to Connect People to Places*. Project for Public Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/access-linkages-how-to-connect-people-to-places>

nezbytnou součástí atributů, které definují skvělé místo k pobytu. Elena Madisonová, ředitelka projektů PPS uvádí, že i když je mnoho prvků pohodlí intuitivních, existují způsoby jejich vylepšení. Bezpečnost, čistota, pohodlná posezení, informační tabule v místním jazyce a atmosféra, která vzbuzuje kulturní známost, přispívají k příjemnému zážitku z užití veřejného prostranství.¹²⁵

Aby bylo místo pohodlné, musí být bezpečné. Jako indikátor bezpečnosti slouží přítomnost lidí a podle PPS i jejich genderové složení. Organizace uvádí, že větší poměr zastoupení žen signalizuje vyšší pocit jistoty a prostranství je vnímáno jako přívětivé a bezpečné.¹²⁶

Pohodlí hraje také roli při zajištění atraktivity místa pro všechny věkové kategorie. Cílem je vytvořit takový prostor, který zve každého, a to bez ohledu na jeho věk, schopnosti nebo původ.¹²⁷

S ohledem na proměnlivé počasí je důležité, aby veřejné prostranství nabízelo ochranu před nepřízní počasí. Poskytování stínů a úkrytů před deštěm zajistí, že veřejná místa jsou použitelná za všech podmínek.¹²⁸

Celkově lze říci, že pohodlné místo je takové, kde je snadné strávit čas, kde se návštěvníci cítí viděni, zahrnuti a kde prostor reflektuje jejich potřeby, zajišťuje bezpečnost a příjemné prostředí.¹²⁹

3. Využití a aktivity

V tomto kontextu jsou aktivity chápány jako to, co je možné na daném místě dělat. Představují prvek, který tvoří základ pro ostatní atributy potřebné

¹²⁵ PEINHARDT, Katherine. *Comfort and Image: How to Create a Welcoming Place*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/comfort-and-image-how-to-create-a-welcoming-place>

¹²⁶ PEINHARDT, Katherine. *Comfort and Image: How to Create a Welcoming Place*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/comfort-and-image-how-to-create-a-welcoming-place>

¹²⁷ PEINHARDT, Katherine. *Comfort and Image: How to Create a Welcoming Place*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/comfort-and-image-how-to-create-a-welcoming-place>

¹²⁸ PEINHARDT, Katherine. *Comfort and Image: How to Create a Welcoming Place*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/comfort-and-image-how-to-create-a-welcoming-place>

¹²⁹ PEINHARDT, Katherine. *Comfort and Image: How to Create a Welcoming Place*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/comfort-and-image-how-to-create-a-welcoming-place>

k vybudování kvalitních veřejných prostranství, neboť není-li důvod veřejná prostranství navštěvovat, nezáleží na tom, zda jsou dostupná, či pohodlná.¹³⁰

Aktivity vypovídají o tom, jak dobře místo slouží své komunitě, jejíž zapojení do procesu vytváření atraktivního místa PPS více než doporučuje. Tento druh spolupráce podporuje inkluzivní prostředí, kde členové komunity mají možnost vidět vliv svých nápadů na formování daného prostoru.¹³¹

S úmyslem usnadnit hodnocení a vytváření míst v městských čtvrtích PPS vytvořila projekt nazvaný "The Power of 10+". Tato iniciativa zastává myšlenku, že k dosažení prosperity je nezbytné, aby městské čtvrti, kampusy a venkovské oblasti disponovaly alespoň 10 destinacemi. Každá z těchto destinací by měla nabízet 10 různých míst a každé místo by mělo poskytovat možnost uskutečňovat 10 aktivit. Tento systém poskytuje jednoduchý rámec, který motivuje obyvatele a zúčastněné strany k aktivnímu zapojení do městského života. Současně zdůrazňuje, že i změny v malém měřítku mohou vést k významným transformacím.¹³²

Zaměříme-li se na samotné aktivity, PPS zdůrazňuje, že každý design by měl být založen na konkrétních lidských potřebách nebo aspiracích spojených s daným prostorem. Stejně tak je důležité, aby se aktivity ve veřejném prostoru vzájemně ladily a podporovaly.¹³³

4. Sociabilita

Přátelskost, společenskost či sociabilita, je nejméně hmatatelná vlastnost, která patří do čtveřice atributů, které definují kvalitní veřejné prostory. PPS považuje tuto kvalitu za nejhodnotnější a její zajištění zároveň za nejnáročnější.¹³⁴ V souvislosti s „epidemií osamělosti“, jejíž zvýšená míra výrazně souvisí

¹³⁰ PEINHARDT, Katherine. *Uses & Activities: How to Create Multi-Purpose Places*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/uses-activities>

¹³¹ PEINHARDT, Katherine. *Uses & Activities: How to Create Multi-Purpose Places*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/uses-activities>

¹³² PPS. *The Origin of the Power of 10*. Project for Publick Spaces [online]. 2009 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/poweroften>

¹³³ PEINHARDT, Katherine. *Uses & Activities: How to Create Multi-Purpose Places*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/uses-activities>

¹³⁴ PEINHARDT, Katherin. *Sociability: Public Spaces as an Antidote to Isolation*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/sociability-public-spaces-as-an-antidote-to-isolation>

s pandemií vysoce infekčního respiračního onemocnění COVID-19, nabývá tento atribut veřejného prostoru ještě většího významu než kdy předtím.¹³⁵

Sociabilita v kontextu veřejného prostoru obvykle odkazuje na schopnost prostoru podporovat a podněcovat sociální interakce a komunikaci mezi lidmi. Podle profesorky environmentální psychologie Sethy Lowové, jak uvádí ve své knize *Why Public Space Matters*, je sociabilita výsledkem kontaktu a sociální interakce, což jsou základní ingredience potřebné k vytvoření veřejného prostoru, který podporuje rozvoj jednotlivců i skupin.¹³⁶

Jeden ze způsobů, jak podpořit inkluzivnější společenskou aktivitu, je podle PPS aplikací konceptu nazvaný Queer urbanismus. To neznamená, že výhody veřejného prostoru jsou určeny pouze pro lidi identifikující se jako queer. Cílem je navrhnout prostor, který neklade důraz na určitou identitu, ale spíše se snaží odstranit předsudky a stereotypy spojené s rasou, bohatstvím, rodinnou strukturou, genderovým vyjádřením a dalšími faktory. Hlavním záměrem je vytvořit prostředí, kde se lidé cítí svobodně a pohodlně při vyjadřování své identity, aniž by se obávali nedorozumění, diskriminace nebo omezení.¹³⁷

Sociabilitu lze mimo jiné podpořit i vhodným sdružováním prvků: např. kavárny, dětského hřiště, půjčovny vybavení pro hry a rekreaci v případě parku nebo novinového stánku, zastávky a orientační a informační tabule v případě náměstí či ulice.¹³⁸

Sociabilita je neustále se proměňující koncept, který odráží schopnost prostoru vytvářet pohodlné a přívětivé prostředí, umožňující navázání spojení s ostatními členy naší komunity. PPS zdůrazňuje, že sociabilita vyžaduje také čas, který lidé potřebují k tomu, aby si vybudovali pocit důvěry a znalosti místa, než se v něm budou cítit plně pohodlně.¹³⁹

¹³⁵ NAVAROVÁ, Sylvie. Samota a osamělost. *Všechna řešení nosíme v sobě* [online]. 2022 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://sylvienavarova.cz/dotaz/samota-a-osamelost/>

¹³⁶ LOW, Setha. *Why Public Space Matters*. London: Oxford University Press, 2022. ISBN 9780197543733

¹³⁷ PEINHARDT, Katherin. *Sociability: Public Spaces as an Antidote to Isolation*. Project for Public Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/sociability-public-spaces-as-an-antidote-to-isolation>

¹³⁸ PEINHARDT, Katherin. *Sociability: Public Spaces as an Antidote to Isolation*. Project for Public Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/sociability-public-spaces-as-an-antidote-to-isolation>

¹³⁹ PEINHARDT, Katherin. *Sociability: Public Spaces as an Antidote to Isolation*. Project for Public Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/sociability-public-spaces-as-an-antidote-to-isolation>

Kritéria kvality veřejných prostorů dle Jana Gehla

Podobně jako William Hollingsworth Whyte, i dánský architekt a bývalý profesor na Dánské královské akademii výtvarných umění, Jan Gehl, se věnoval systematickému zkoumání interakcí lidí na veřejných prostranstvích. Na základě dlouholetého zkoumání a pozorování byla Janem Gehlem a jeho kolegy vytvořena metoda pro měření kvality veřejných prostranství nazvaná „12 kritérií kvality“. Tato kritéria byla shromážděna na základě analýzy lidských aktivit, interakcí a potřeb ve veřejných prostorech a následně byla rozdělena do kategorií, aby bylo lépe porozuměno jejich vztahům a významu.¹⁴⁰

Jan Gehl pro obecné vyjádření kvality veřejného prostranství používá vzorec: kvalitní veřejné prostranství = počet lidí x strávený čas. Doba, kterou lidé na veřejném prostranství tráví, je pro Gehla klíčová. Uvádí, že prostranství, kterým lidé pouze rychle projdou, není kvalitní. Kvalitní veřejné prostranství totiž láká k zastavení a delšímu pobytu a z tohoto důvodu je plné lidí.¹⁴¹

V tomto kontextu Jan Gehl zdůrazňuje význam pomalé dopravy při vytváření živých měst. Jeho argumentace směřuje k podpoře vzniku městských prostředí, která jsou přívětivější k chodcům a cyklistům, kteří podporují aktivní využití veřejných prostranství. Gehl tvrdí, že chodci a cyklisté nejsou ohroženi pro život na veřejných prostranstvích, naopak se v nich zdržují déle, snadněji se zastavují a mnohem pravděpodobněji tak dojde ke kontaktu s ostatními uživateli prostranství, než je tomu v případě automobilové dopravy. Ta podle Gehla na životnost veřejných prostranství nepříspěvá, ba naopak.¹⁴²

Jak bylo v textu zmíněno, předešlý vzorec je pouze obecným vyjádřením, které autor doplňuje nástrojem „12 kritérií kvality“. Tyto atributy rozděluje do třech kategorií: 1. ochrana, 2. pohodlí a 3. radost.¹⁴³

¹⁴⁰ GEHL, Jan a Birgitte SVARRE. *How to Study Public Life*. Washington: Island Press, 2013. ISBN 1610914236

¹⁴¹ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁴² GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁴³ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

1. Ochrana

Do kategorie „ochrana“ Jan Gehl zařadil první tři kritéria, kterými jsou: Ochrana proti dopravě a nehodám, Ochrana proti kriminalitě a násilí, Ochrana proti nepříjemným smyslovým vjevům.¹⁴⁴

Pocit bezpečí ve veřejných prostorech je vytvářen přítomností lidí. Pokud zde lidé budou trávit čas, jednotlivci se budou cítit bezpečněji. V noci pak tento pocit umocňuje světlo z dobrého osvětlení, obchodních výloh a oken bytů. Novinářka Jane Jacobs považuje bezpečí za zásadní aspekt správně fungujících ulic. Za nejvíce problematické označuje tiché a tmavé ulice, kde chybí veřejné osvětlení a sociální kontrola. Řešením je vytvoření prostranství, který je aktivně sledován lidmi po celý den, tedy takový prostor, který zahrnuje různé funkce, jako jsou bydlení, obchody, služby a kanceláře.¹⁴⁵

Město by nemělo opomíjet také ochranu před přírodními vlivy a poskytovat možnosti schování se před deštěm a větrem. Stejně tak je důležité řešit nepříjemné sensorické podněty, jako je prach, hluk a emise.¹⁴⁶

Kvalitní veřejné prostranství by mělo v maximální možné míře eliminovat strach z nehod. Často se stává, že prostory pro chodce jsou příliš omezené a dopravní koridory fungují jako překážky pro volný pohyb lidí. To vytváří místa, kde se riziko konfliktů a nehod zvyšuje, což vede ke strachu lidí z pěšího pohybu v těchto oblastech.¹⁴⁷

Jan Gehl výše uvedené aspekty považuje za zásadní požadavky, který kvalitní veřejný prostor musí splňovat.¹⁴⁸

2. Pohodlí

Jan Gehl do této kategorie zařadil šest kritérií, představující možnosti, které by kvalitní veřejné prostory měly nabízet. Jsou jimi: možnost chůze, možnost stát/zůstat, možnost posadit se, možnost vidět, možnost mluvit a poslouchat,

¹⁴⁴ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁴⁵ JACOBS, Jane a Jana SOLPEROVÁ. *Smrt a život amerických velkoměst*. Praha: Mox Nox, 2013. ISBN 978-80-905064-4-2

¹⁴⁶ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁴⁷ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁴⁸ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

možnost hrát si a cvičit. Každá z těchto možností pojednává o aktivitách, které podporují využívání veřejného prostoru.¹⁴⁹

Špatné podmínky pro chůzi ztěžují užívání veřejných prostorů, zejména jedincům s omezenou pohyblivostí. Řešením této situace je vytvoření kvalitního povrchu pro pěší s minimalizací překážek bránících v pohybu. Podstatné je zajistit příležitosti pro odpočinek a setrvání. K tomuto účelu lze využít například tzv. rozšíření (často se vyskytující zejména u křižení dvou ulic), díky kterému vznikají různé plácky, podloubí a zákoutí.¹⁵⁰

Veřejný prostor by měl poskytovat pohodlná místa k sezení. Městský mobiliář, který je rozmístěn s ohledem na okolní prostředí, umožňuje lidem setrvat jak ve stínu, tak na sluníčku. Zároveň poskytuje výhledy na okolní prostředí, díky čemuž lidé mohou pozorovat ostatní uživatele prostranství.¹⁵¹ Jak William Hollingsworth Whyte jednou řekl: "To, co lidi nejvíce přitahuje, jak se zdá, jsou jiní lidé."¹⁵²

Významným prvkem, který podporuje využívání veřejného prostoru, jsou místa, která nabízí možnosti hrát si a cvičit. Podněcování kreativity, fyzické aktivity a her zlepšuje kvalitu života v městském prostředí. Žádoucí je proto umisťovat interaktivní volnočasové prvky, jako jsou sportoviště, vodní elementy, zahradní kavárny, restaurace apod.¹⁵³

3. Radost

Radost je kategorie, která by měla zahrnovat všechny předešlé oblasti. Jan Gehl uvádí, že je za potřebí ji chápat jako zastřešující pojem, neboť architekturu a design nelze posuzovat izolovaně od ostatních kritérií. Jejich propojení je podstatné pro celkovou kvalitu veřejného prostoru.¹⁵⁴

¹⁴⁹ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁵⁰ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁵¹ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁵² PROJECT FOR PUBLIC SPACES. William H. Whyte. *Project for Public Spaces* [online]. 2010 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/wwhyte>

¹⁵³ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁵⁴ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

Základní veličinou veřejného prostranství je člověk. Abychom mohli pociťovat příjemné stránky určitého místa, je třeba zajistit správné lidské měřítko, možnosti užívat dobrého počasí a pozitivní smyslové zážitky.¹⁵⁵

Důležitou vlastností pro utváření našeho dojmu z prostředí je estetická kvalita toho, čeho se dotýkáme a na co se díváme. Nejedná se jen o kvalitní design, ale také o pravidelnou a důkladnou péči a údržbu, kvalitní materiály, odpovídající kvalita osvětlení, stromy, zeleň a vodní prvky.¹⁵⁶

Estetická kvalita prostředí ovlivňuje to, jak se v něm cítíme. Nejde pouze o samotný design, ale také o pravidelnou údržbu, kvalitní materiály, osvětlení, zeleň a vodní prvky. Při optimalizaci městského prostoru je nezbytné brát v úvahu situaci během dne i noci, stejně jako během čtyř ročních období.¹⁵⁷

Vývoj veřejného prostoru

Veřejná prostranství odjakživa tvořila nezbytnou součást urbanistické koncepce sídel a odrážela úroveň společenského vývoje, politického zřízení i míru demokratických hodnot. Jejich forma, architektonické ztvárnění a funkce se v průběhu historie proměňovaly a odrážely hospodářský rozvoj i kulturní vyspělost dané společnosti. Můžeme pozorovat období rozkvětu veřejných prostorů, kdy se stávaly jakýmsi vizitkami blahobytu, ale i etapy úpadku zapříčiněné například ztrátou zájmu o umělecké slohy nebo rezignací na promyšlené utváření městského prostředí. Veřejná prostranství tak byla a jsou nositeli koncepčního urbanistického přístupu a vypovídají o tehdejšímu stavu společnosti.¹⁵⁸

Počátky

Již od starověkých civilizací byla veřejná prostranství důležitým atributem při utváření společenského a obchodního života sídel. Zatímco původně sloužila

¹⁵⁵ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁵⁶ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁵⁷ GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6

¹⁵⁸ KUPKA, Jiří. Veřejná prostranství v historickém kontextu. In: *Veřejný prostor a veřejná prostranství* [online]. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2016, s. 16 - 17 [cit. 2024-03-31]. ISBN 978-80-01-06078-0. Dostupné z: https://is.vstecb.cz/do/vste/ustav_technicko-technologicky/pr/TL02000559/uzitecne_zdroje/urbanismus/Verejny_prostor_a_verejna_prostranstvi.pdf

především obchodním účelům, postupem času se jejich funkce významně rozrůstala a měnila. Na tržištích, která byla zprvu vyhrazena pro jeden druh účelu, se začaly odehrávat také společenské, duchovní, politické a vojenské aktivity. S rozvojem měst docházelo k rozrůstání počtu veřejných prostranství, z nichž každé získávalo svůj specifický charakter a poslání. Pro středověká města byla typická tržní náměstí určená k jednomu druhu obchodní komodity. S přibýváním veřejných prostranství vznikala hierarchizovaná síť náměstí, tržišť a ulic, která se stávala nositelem a odrazem celkové urbanistické koncepce. V tomto období byla města chápána jako uzavřené blokové struktury, tedy urbanistický koncept, v jehož rámci se budovy stavěly podél cest/ulic a tvořily kompaktní bloky. Tento model se udržel po celou dobu jejich tradičního uspořádání.¹⁵⁹

Veřejná prostranství od nejstarších dob nepředstavovala pouze místa obchodu, ale plnila úlohu center městského života. Lidská sídla prostřednictvím veřejných prostorů získávala svou identitu, strukturu a řád, zatímco společnosti sloužila jako místa pro sociální, obchodní a kulturní život.¹⁶⁰

Funkcionalismus

Zásadní obrat nastal s nástupem funkcionalismu, který přinesl principy uspořádání podle myšlenek shrnutých v Athénské chartě. Za hlavního autora Charty je považován architekt, urbanista a teoretik Le Corbusier, vlastním jménem Charles-Édouard Jeanneret. Jeho práce se zaměřovala na moderní koncepty urbanistických prostorů a přinášela inovativní přístupy k organizaci měst.¹⁶¹

Athénská charta vycházela z principů racionalismu, vědeckých poznatků, industrializace a funkcionalistických přístupů. Pro architekty z Evropy i celého světa byla atraktivní svou jednoduchostí, srozumitelností a praktičností.¹⁶²

¹⁵⁹ KUPKA, Jiří. Veřejná prostranství v historickém kontextu. In: *Veřejný prostor a veřejná prostranství* [online]. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2016, s. 16 - 17 [cit. 2024-03-31]. ISBN 978-80-01-06078-0. Dostupné z: https://is.vstecb.cz/do/vste/ustav_technicko-technologicky/pr/TL02000559/uzitecne_zdroje/urbanismus/Verejny_prostor_a_verejna_prostranstvi.pdf

¹⁶⁰ KUPKA, Jiří. Veřejná prostranství v historickém kontextu. In: *Veřejný prostor a veřejná prostranství* [online]. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2016, s. 16 - 17 [cit. 2024-03-31]. ISBN 978-80-01-06078-0. Dostupné z: https://is.vstecb.cz/do/vste/ustav_technicko-technologicky/pr/TL02000559/uzitecne_zdroje/urbanismus/Verejny_prostor_a_verejna_prostranstvi.pdf

¹⁶¹ KOUTNÝ, Jan. Moderní urbanistické koncepce: vývoj urbanistických koncepcí. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, 7(6), 1 - 14.

¹⁶² MUSIL, Jiří. Urbanizace českých zemí a socialismus. In: MAUL, Eduard, Jiří Musil a Pavla VRBOVÁ. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002, 282–284. ISBN 80-7185-409-3

Myšlenky obsažené v Chartě byly aplikovány v urbanistických konceptech již v meziválečném období, ale největšího uplatnění dosáhly po druhé světové válce, kdy byly hojně implementovány zejména v socialistických zemích, které se chopily realizace jejích doporučení.¹⁶³

Původní urbanistické uspořádání bylo kritizováno kvůli nevyhovujícím hygienickým podmínkám, nedostatečnému oslunění bytů a nedostatku zelených ploch v okolí. Le Corbusier a jeho spolupracovníci rovněž kritizovali rozmístění občanských staveb patřících do obytných čtvrtí, které jim připadalo nahodilé. To zasáhlo zejména školy a pracoviště, jež byla od bytů příliš vzdálená. Rekreační plochy byly nesprávně rozmístěny a chybně spojena s městy. Funkcionalisté proto hledali nové a efektivnější metody urbanistického plánování, které by tyto nedostatky odstranily.¹⁶⁴

V Athénské chartě se doporučovala stabilizace zelených ploch pro dětská hřiště, školy a další zařízení související s obytnými domy. Zvláštní důraz byl kladen na oddělení průmyslových oblastí od obytných čtvrtí a snížení vzdálenosti mezi pracovišti a bydlišti. Zelené zóny měly zároveň sloužit k izolaci dopravních tepen od obytných oblastí. Charta byla zakončena shrnutím tehdejších problémů moderních měst a nezbytných řešení pro jejich budoucí rozvoj.¹⁶⁵

Česká republika a Athénská charta

Česká verze moderní architektury se do značné míry odlišovala od Le Corbusierovy koncepce. Zaměřovala se především na otázky spojené s bydlením, industrializací a standardizací bytové výstavby, namísto hlubšího zkoumání obecných principů výstavby měst.¹⁶⁶ Rozdíl spočíval například v přístupu k zachování architektonických hodnot historických měst. Zatímco Charta kladla důraz na nutnost uchování těchto hodnot jako nedílné součásti kulturního dědictví, socialistická urbanistická praxe měla tendenci tyto aspekty opomíjet. K odchýlkám od principů Charty docházelo i v dalších oblastech,

¹⁶³ KOUTNÝ, Jan. Moderní urbanistické koncepce: vývoj urbanistických koncepcí. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, 7(6), 1 - 14.

¹⁶⁴ KOUTNÝ, Jan. Moderní urbanistické koncepce: vývoj urbanistických koncepcí. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, 7(6), 1 - 14.

¹⁶⁵ HRŮZA, Jiří. *Charty moderního urbanismu*. Praha: Agora, 2002. ISBN 80-902945-4-5

¹⁶⁶ MUSIL, Jiří. Urbanizace českých zemí a socialismus. In: MAUL, Eduard, Jiří Musil a Pavla VRBOVÁ. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002, 282–284. ISBN 80-7185-409-3

například v požadavku na dostatečné množství veřejných parků a promyšlené začleňování přírodních prvků, jako jsou řeky, lesy a údolí.¹⁶⁷

Konkrétním příkladem jsou panelová sídliště budovaná v době socialismu. Socialistické režimy stavěly rozsáhlé obytné celky, které byly často navrhovány s minimem zelených ploch a nedostatečnými prostory pro rekreaci. Prioritou bylo co nejrychlejší a nejefektivnější vybudování velkého množství bytových jednotek za účelem řešení bytové krize. Ačkoliv výstavba českých panelových sídlišť se v některých aspektech rozcházela s principy Athénské charty, je zde patrný vliv tohoto dokumentu.¹⁶⁸

Kritika Athénské charty

Teorie moderní architektury, tak jak byla formulována v Athénské chartě, vycházela z důkladných analýz velkých měst 20. století. Přesto nedostatečná informovanost o životních podmínkách v těchto městech a nedostatečné porozumění společenským změnám, jimiž městská společnost procházela, vedly k pochybením, která se projevila až po aplikaci této teorie a po určité době od její realizace.¹⁶⁹

Athénská charta je kritizována za to, že spíše, než vytváření skutečného městského prostředí produkovala pouze funkční zóny bez výrazných prvků městského života.¹⁷⁰ Opakované používání podobných objektů a stejných urbanistických vzorů vedlo k monotónnosti, která ztěžovala prostorovou orientaci. Tato stereotypní povaha městského prostředí navíc obyvatelům bránila vytvořit si osobní vztah ke svému bydlišti.¹⁷¹ Funkcionalistické výstavbě bylo také vyčítáno zanedbávání a ničení veřejných prostorů.¹⁷² Další výtkou byl nedostatek pracovních příležitostí v nově budovaných obytných komplexech. Pracovní místa se omezovala

¹⁶⁷ HRŮZA, Jiří. *Charty moderního urbanismu*. Praha: Agora, 2002. ISBN 80-902945-4-5

¹⁶⁸ HRŮZA, Jiří. *Charty moderního urbanismu*. Praha: Agora, 2002. ISBN 80-902945-4-5

¹⁶⁹ MUSIL, Jiří. Urbanizace českých zemí a socialismus. In: MAUL, Eduard, Jiří Musil a Pavla VRBOVÁ. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002, 282–284. ISBN 80-7185-409-3

¹⁷⁰ KOUTNÝ, Jan. Moderní urbanistické koncepce: vývoj urbanistických koncepcí. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, 7(6), 1 - 14.

¹⁷¹ MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. ISBN 25-022-85

¹⁷² GEHL, Jan. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0

na určitá odvětví, což vyvolávalo potřebu častého dojíždění z místa bydliště do pracovních oblastí. To bylo obzvláště patrné ve velkoměstech.¹⁷³

V reakci na tyto nedostatky bylo vypracováno několik evropských programových dokumentů pro plánování měst. Mezi nejdůležitější patří Evropská charta prostorového plánování, Torremolinská charta, Evropská charta měst, Aalborská charta a tzv. Nová athénská charta.¹⁷⁴

Navzdory postupnému ústupu od Athénské charty na západ od našich hranic, zůstaly přístupy k urbanismu a výstavbě měst v našich podmínkách tomuto trendu věrné až do událostí Sametové revoluce. Za doby socialistického režimu byl na našem území veřejný prostor obecně vnímán jako tzv. "šedá zóna". Veřejná prostranství byla primárně využívána k zajištění základních potřeb obyvatel. „Socialistický stát neměl žádný zájem na tom, aby se na veřejných prostranstvích lidé setkávali, diskutovali a vyměňovali si informace.“¹⁷⁵

Současnost

V současnosti se do popředí dostává snaha o obnovení tradiční struktury městského prostředí. Mnohá města se snaží navrátit aktivní městský život, a proto provádějí velké rekonstrukce povrchů, omezují dopravu v těchto lokalitách a podporují společenské aktivity pro občany. Tento posun směrem k oživení center a veřejných prostor souvisí s obecně rostoucím zájmem veřejnosti o kvalitu životního prostředí ve městech, ve kterých žijí. Jedná se tedy o odklon od předchozího trendu, kdy veřejná prostranství sloužila spíše praktickým účelům a nebyl kladen dostatečný důraz na jejich společenskou a estetickou funkci.¹⁷⁶

Na druhou stranu rozvoj informačních technologií a virtuálního světa do jisté míry snížil důležitost veřejných prostorů. Lidé již nepotřebují fyzicky někde být, aby se mohli účastnit veřejného dění, neboť komunikační technologie jim

¹⁷³ MUSIL, Jiří. Urbanizace českých zemí a socialismus. In: MAUL, Eduard, Jiří Musil a Pavla VRBOVÁ. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002, 282–284. ISBN 80-7185-409-3

¹⁷⁴ KOUTNÝ, Jan. Moderní urbanistické koncepce: vývoj urbanistických koncepcí. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, 7(6), 1 - 14.

¹⁷⁵ KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0707-1

¹⁷⁶ KUPKA, Jiří. Veřejná prostranství v historickém kontextu. In: *Veřejný prostor a veřejná prostranství* [online]. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2016, s. 16 - 17 [cit. 2024-03-31]. ISBN 978-80-01-06078-0. Dostupné z: https://is.vstecb.cz/do/vste/ustav_technicko-technologicky/pr/TL02000559/uzitecne_zdroje/urbanismus/Verejny_prostor_a_verejna_prostranstvi.pdf

umožňují spojit se s kýmkoliv na světě. V posledních desetiletích došlo k řadě změn ve veřejném prostoru, například instalaci všudypřítomných kamerových systémů, výstavbě mediálních fasád, které z veřejných míst učinily prostory pro marketing, či rozšíření mobilních a internetových sítí poskytujících informace prakticky o všem. Oblíbenou činností, která nyní vyplňuje dříve nevyužitý čas strávený na veřejnosti, se stalo hraní her na mobilních zařízeních apod.¹⁷⁷

Globalizační procesy a rozvoj nových technologií vedou k různým názorům na budoucnost měst a veřejných prostorů. Někteří prognostici v souvislosti s tímto procesem předvídají úpadek měst a změnu lidského chování v důsledku nárůstu síťových technologií.¹⁷⁸ Paul Virilio uvádí, že díky počítačovým systémům již vzdálenost nehraje roli.¹⁷⁹ To ale podle Castellse neznamená definitivní konec měst.¹⁸⁰ Jiní odborníci tak naopak poukazují na získání nového významu veřejného prostoru. Přesto se na ulicích, náměstích, v parcích a dalších veřejných prostranstvích nadále odehrává široká škála aktivit, které dodávají městskému životu nezastupitelnou hodnotu. Jan Gehl v této souvislosti poukazuje na skutečnost, že dříve lidé museli veřejné prostory navštěvovat, ale nyní je to otázka svobodné volby. Z tohoto důvodu musí tato místa usilovat o přízeň občanů zvyšováním své atraktivity a kvality.¹⁸¹

¹⁷⁷ KRATOCHVÍL, Petr. Veřejný prostor současného města – nové formy, aktuální problémy. In: *Veřejný prostor; veřejné prostranství*. Brno: Ústav územního rozvoje, 2013, s. 20 - 24. ISBN 978-80-87318-27-0

¹⁷⁸ KRATOCHVÍL, Petr. Veřejný prostor současného – nové formy, aktuální problémy. In: *Veřejný prostor; veřejné prostranství*. Brno: Ústav územního rozvoje, 2013, s. 20 - 24. ISBN 978-80-87318-27-0

¹⁷⁹ VIRILIO, Paul. The overexposed city. In: LEACH, Neil, ed. *Rethinking Architecture: A reader in cultural theory* [online]. New York: Routledge, 1997, s. 358 - 368 [cit. 2024-03-31]. ISBN 0-415-12826-9. Dostupné z: <https://designpracticesandparadigms.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/01/leach-ed-rethinking-architecture.pdf>

¹⁸⁰ CASTELLS, Manuel. *The Rise of the Network Society*. Druhé vydání. Blackwell Publ, 2009. ISBN 9781405196864

¹⁸¹ GEHL, Jan. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0

Závěr

První kapitola se zaměřila na definování základních pojmů. Poté následovalo vymezení legislativního rámce veřejného prostranství. Ve třetí kapitole byl charakterizován konkrétně městský veřejný prostor, v jehož podkapitolách byl představen normativní ideál veřejného prostoru a systematické členění veřejných prostorů. Práce dále zkoumala sociální a ekonomické přínosy veřejného prostoru a uvedla identifikátory jeho kvality, vycházející z prací organizace Project for Public Spaces a Jana Gehla. Závěrečná kapitola se věnovala vývoji městských veřejných prostorů od starověku až po současnost.

Cílem této bakalářské práce bylo charakterizovat městský veřejný prostor v České republice, identifikovat souvislosti mezi jeho fyzickou formou a sociálním významem a poukázat na jeho zásadní roli při utváření kvality života ve městech.

Samotná definice pojmů veřejné prostranství a veřejný prostor je zásadní, neboť často dochází k jejich záměně nebo jsou dokonce nesprávně označovány za synonyma. Obecně lze veřejné prostranství vymežit jako konkrétní oblast zemského povrchu, jedná se tedy o topografický termín. Naproti tomu termín veřejný prostor má širší význam a zahrnuje i prostor virtuální, myšlenkový, mocenský či politický prostor.

V české legislativě se pojem "veřejný prostor" nevyskytuje. Lze však narazit na termín "veřejné prostranství", který byl poprvé definován v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích. Podrobnější vymezení nalezneme ve vyhlášce č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území. Platné právní normy jsou dále doplňovány obecně závaznými vyhláškami vydávanými jednotlivými obcemi. Součástí legislativního rámce České republiky jsou také strategické dokumenty – Strategický rámec Česká republika 2030, Politika územního rozvoje ČR a Nová lipská charta.

Městský veřejný prostor je architekturou s vlastními charakteristikami. Městské prostory lze obecně členit do kategorií, zpravidla na základě jejich druhu vlastnictví nebo fyzické formy. Veřejný prostor ve městě přispívá k podpoře sociálních interakcí a budování komunitní soudržnosti. Kvalitní veřejná prostranství nejenže propojují obyvatele a posilují sousedské vztahy, ale také podněcují zájem o společenské a politické otázky, čímž přispívají k angažovanosti obyvatel ve veřejném životě města. Veřejný prostor vytváří příležitosti pro

setkávání a učení se společenským normám a hodnotám, a tak přispívá k formování sociální identity jednotlivců a rozvoji jejich sociálních dovedností. Navíc zelená veřejná prostranství pozitivně ovlivňují lidské zdraví a duševní pohodu. Kvalitní veřejné prostory také podporují ekonomickou aktivitu v dané lokalitě. Lidé v nich tráví více času, což vytváří příležitosti pro místní obchody a stravovací podniky. Veřejné prostory slouží rovněž jako centra kulturních akcí a obchodních příležitostí, přičemž turismus představuje ekonomický přínos pro místní ekonomiku. Nezanedbatelnou výhodou je bezplatný přístup k rekreačním aktivitám, což šetří finanční prostředky obyvatel. Revitalizace veřejných prostor může vést ke zvýšení hodnoty okolních nemovitostí a celkově k posílení ekonomického rozvoje města.

Kvalitu veřejných prostranství lze posuzovat podle kritérií organizace Project for Public Spaces nebo architekta Jana Gehla. Gehl definuje tři kategorie kritérií, v jejichž rámci vymezuje jednotlivé indikátory kvality prostranství. Organizace PPS identifikuje čtyři základní kategorie kritérií, ovšem bez členění na dílčí indikátory. Konkrétní vymezení indikátorů podle Gehla tak lze doplnit obecnějšími charakteristikami kvalitních veřejných prostranství dle PPS. Přestože oba přístupy k hodnocení kvality veřejných prostranství se liší, jejich výsledné indikátory se v mnohém shodují. Rozdíly lze pozorovat u kritéria dostupnosti, kdy PPS zahrnuje i snadný přístup k danému prostranství, zatímco Gehl se zaměřuje pouze na pohyb v něm. Dalším rozdílem je, že PPS uvádí sociabilitu jako čtvrté kritérium kvality, kdežto Gehl toto kritérium zahrnul do ostatních a sociabilitu jako samostatné kritérium nezmiňuje.

Od nepaměti tvoří veřejná prostranství základní stavební kameny urbanistického uspořádání měst. Tato místa v průběhu dějin procházela výraznými proměnami, a to nejen z hlediska vzhledu, ale také své funkce. V současné době lze pozorovat značný vzestup zájmu o veřejná prostranství a jejich kvalitu. Vzhledem k tomu, že veřejná prostranství nejsou jen fyzickými místy spojující různé části města, ale také místy setkávání, interakce a sdílení pro všechny obyvatele města, je zvýšení zájmu o jejich kvalitu skvělou zprávou. Veřejná prostranství přeci jen tvoří jádro městského života a přispívají k jeho charakteru a identitě.

Resumé

The first chapter focused on defining the basic concepts. This was followed by defining the legislative framework of the public space. In the third chapter, the urban public space was specifically characterized, in the subsections of which the normative ideal of public space and the systematic division of public spaces were presented. The work further examined the social and economic benefits of public space and presented identifiers of its quality, based on the work of the Project for Public Spaces organization and Jan Gehl. The final chapter was devoted to the development of urban public spaces from ancient times to the present.

The aim of this bachelor's thesis was to characterize urban public space in the Czech Republic, to identify the connections between its physical form and social significance and to point out its essential role in shaping the quality of life in cities.

The very definition of the terms open space and public space is essential, as they are often commuted or even mislabeled as synonyms. In general, an open space can be defined as a specific area of land surface, so it is a topographical term. On the other hand, the term public space has a wider meaning and includes virtual space, thought space, power space or political space.

The term "public space" does not appear in Czech legislation. However, one may come across the term "open space", which was first defined in Act No. 128/2000 Coll., on municipalities. A more detailed definition can be found in Ordinance No. 501/2006 Coll., on general requirements for land use. Valid legal norms are further supplemented by general binding decrees released by individual municipalities. The legislative framework of the Czech Republic also includes strategic documents – the Strategic Framework of the Czech Republic 2030, the Territorial Development Policy of the Czech Republic and the New Leipzig Charter.

Urban public space is an architecture with its own characteristics. The urban spaces can be generally divided into categories, usually based on their type of ownership or physical form. Public space in the city contributes to promoting social interactions and building community cohesion. High-quality open spaces not only connect residents and strengthen neighborhood relations, but also stimulate the interest in social and political issues, thereby contributing to the involvement of residents in the public life of the city. Public space creates

opportunities for meeting and learning social norms and values, thus contributing to the formation of the social identity of individuals and the development of their social skills. In addition, the urban green spaces have a positive effect on human health and mental well-being. High-quality public spaces also support economic activity in a given locality. People spend more time in them, which creates opportunities for local shops and food establishments. Public spaces also serve as centers of cultural events and business opportunities, with tourism providing an economic benefit to the local economy. A significant advantage is the free access to recreational activities, which saves resident's financial resources. The revitalization of public spaces can lead to an increase in the value of the surrounding real estate and overall to the strengthening of the economic development of the city.

The quality of the open spaces can be assessed according to the criteria of the organization Project for Public Spaces or the architect Jan Gehl. Gehl defines three categories of criteria within which he defines individual indicators of the quality of the open space. The PPS organization identifies four basic categories of criteria, but without breaking them down into sub-indicators. The specific definition of indicators according to Gehl can thus be supplemented with more general characteristics of high-quality public spaces according to PPS. Although both approaches to evaluating the quality of open spaces differ, their resulting indicators are largely the same. The differences can be observed in the accessibility criterion, where PPS also includes easy access to the given open space, while Gehl focuses only on the movement in it. Another difference is that PPS mentions sociability as the fourth quality criterion, whereas Gehl included this criterion among the others and does not mention sociability as a separate criterion.

Since time immemorial, open spaces have been the basic building blocks of the urban layout of cities. These places have undergone significant changes throughout history, not only in terms of appearance, but also their function. Currently, a significant rise in interest in open spaces and their quality can be observed. Since public spaces are not only physical places connecting different parts of the city, but also places for meetings, interaction and sharing for all city dwellers, the increased interest in their quality is a great news. After all, public spaces form the core of urban life and contribute to its character and identity.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

- BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 3. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-4566-7
- BOHIGAS, Oriol. Forma veřejného prostoru. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 94 - 98. ISBN 978-80-903826-4-0
- CASTELLS, Manuel. *The Rise of the Network Society*. Druhé vydání. Blackwell Publ, 2009. ISBN 9781405196864
- CERTEAU, Michel de. *The Practice of Everyday Life*. London: University of California Press, 2011. ISBN 9780520271456
- ČABLOVÁ, Markéta, Magdalena MACEKOVÁ, Lumír MLČÁK, Martin NAWRATH, Marie ŘÍMANOVÁ, Robert SEDLÁK a Petra ŠILBERSKÁ. *Kvalitní veřejné prostory: Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství* [online]. Brno: Nadace Partnerství, 2011 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.lifetreecheck.eu/getattachment/bdc70603-8163-4e9d-9cb6-920394673a50/Kvalitni-verejne-prostory>
- ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1
- DURKHEIM, Émile, LUKES, Steven, ed. *The Rules of Sociological Method And Selected Texts on Sociology and Its Method*. New York: Free Pr, 1982, 174 s. ISBN 0-02-907930-6
- FERENČUHOVÁ, Slavomíra. Městský veřejný prostor a klimatická změna - příležitost, nebo ohrožení? In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Veřejný prostor v ohrožení: Aktuální problémy městského veřejného prostoru z pohledu společenskovevědních disciplín*. Praha: Artefactum, 2018, s. 11-31. ISBN 978-80-88283-18-8
- GEHL, Jan a Birgitte SVARRE. *How to Study Public Life*. Washington: Island Press, 2013. ISBN 1610914236
- GEHL, Jan, SEDLÁK, Robert, ed. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6
- GEHL, Jan. *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0
- GEUZE, Adriaan. Ulice. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 132 - 136. ISBN 978-80-903826-4-0
- HRŮZA, Jiří. *Charty moderního urbanismu*. Praha: Agora, 2002. ISBN 80-902945-4-5
- JACOBS, Jane a Jana SOLPEROVÁ. *Smrt a život amerických velkoměst*. Praha: Mox Nox, 2013. ISBN 978-80-905064-4-2
- KALNÝ, Miroslav. *Soukromý zájem ve veřejném prostoru*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0707-1
- KRATOCHVÍL, Petr. Veřejný prostor jako předmět architektonické teorie a tvorby. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 8 - 17. ISBN 978-80-903826-4-0
- KRATOCHVÍL, Petr. Veřejný prostor současného města – nové formy, aktuální problémy. In: *Veřejný prostor, veřejné prostranství*. Brno: Ústav územního rozvoje, 2013, s. 20 - 24. ISBN 978-80-87318-27-0
- LOW, Setha. *Why Public Space Matters*. London: Oxford University Press, 2022. ISBN 9780197543733

MARCUSE, Peter. Ohrožení veřejně využívaného prostoru v době stagnace měst. In: KRATOCHVÍL, Petr, ed. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 44-57. ISBN 978-80-903826-4-0

MEAN, Melissa a Charlie TIMS. *People Make Places: Growing the Public Life of Cities*. London: Demos, 2005. ISBN 1841801496.

MUSIL, Jiří. Urbanizace českých zemí a socialismus. In: MAUL, Eduard, Jiří Musil a Pavla VRBOVÁ. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002, 282–284. ISBN 80-7185-409-3

MUSIL, Jiří. Urbanizace českých zemí a socialismus. In: MAUL, Eduard, Jiří Musil a Pavla VRBOVÁ. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002, 282–284. ISBN 80-7185-409-3

VRBOVÁ. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002, 282–284. ISBN 80-7185-409-3

MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. ISBN 25-022-85

POSPĚCH, Pavel. *Od veřejného prostoru k nákupním centrům: svět cizinců a jeho regulace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015. ISBN 978-80-7419-186-2

SELLE, Klaus. Veřejné prostory evropských měst - rozpad a zánik, nebo proměna a oživení? Argumenty a protiargumenty. In: *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 78 - 91. ISBN 978-80-903826-4-0

SENNETT, Richard. Prostory demokracie. In: KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012, s. 20 - 33. ISBN 978-80-903826-4-0

SENNETT, Richard. *The spaces of democracy* [online]. Michigan: University of Michigan, College of Architecture + Urban Planning, 1998 [cit. 2024-03-22]. ISBN 1891197010. Dostupné z: https://search.lib.buffalo.edu/discovery/fulldisplay?docid=alma990019683680204803&context=L&vid=01SUNY_BUF:everything&lang=en&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=Everything&offset=0

SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. české vyd. Brno: ÚÚR, 2012. ISBN 978-80-87318-21-8

SUPUKA, Ján a kol. *Ekologické princípy tvorby a ochrany zelene*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1991. ISBN 8022401285

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, ed. *Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu*. Hradec Králové: Civitas per populi, 2006. ISBN 80-903813-2-4

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. ISBN 80-214-2505-9

VIRILIO, Paul. The overexposed city. In: LEACH, Neil, ed. *Rethinking Architecture: A reader in cultural theory* [online]. New York: Routledge, 1997, s. 358 - 368 [cit. 2024-03-31]. ISBN 0-415-12826-9. Dostupné z: <https://designpracticesandparadigms.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/01/leach-ed-rethinking-architecture.pdf>

Slovníky

Prostor. HAVRÁNEK, B., J. BĚLIČ, M. HELCL a A. JEDLIČKA. Lexikografický kolektiv ústavu pro jazyk český ČSAV. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. 2011 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=prostor&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>

Časopisy

AMIN, Ash. Collective culture and urban public space. *City*. 2008, **12**(1), 5 - 24.

BABA, Marietta L. A Biography of Edward T. Hall. *Journal of applied behavioral science*. 1995, **31**(2), 117 - 118.

CRABILL, Daren. Project for Public Spaces: Could a Change in Message Facilitate Better Public Space Planning? *Agora Journal of Urban Planning and Design*. 2009, (vol. 3), 43 - 47.

KARKOŠKOVÁ, Martina a Jana Lick ŘEHOŘOVÁ. *Co přináší Územní agenda 2030 a Nová lipská charta*. Urbanismus a územní rozvoj [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 2021, XXIV(1/2021), 3 - 4 [cit. 2024-03-21]. ISSN 1212-0855. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/t34p2juf/01-coprinasi.pdf>

KOUTNÝ, Jan. Moderní urbanistické koncepce: vývoj urbanistických koncepcí. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, **7**(6), 1 - 14.

MANZO, John. Social Control and the Management of "Personal" Space in Shopping Malls. *Space and Culture*. 2005, **8**(1), 83 - 97.

MITCHELL, Don. The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*. 1995, **85**(1), 108 - 133

PELTAN, Tomáš, Irena BENEŠOVÁ, Vlad'ka KIRSCHNER, et al. *Plánování obytné funkce ve smršťujících se městech*. Urbanismus a územní rozvoj. 2022, (6), 30 - 42.

ŠPAČKOVÁ, Petra a Hana SVOBODOVÁ. Ulice jako veřejný prostor =The street as a public space. *Geografické rozhledy*. 2015, **25**(1), 6 - 7. ISSN 1210-3004

Právní předpisy a normy

ČESKO. § 10 písm. c) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p10-1-c>

ČESKO. § 10 písm. c) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p10-1-c>

ČESKO. § 117 odst. 2 písm. a) zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-283#p117-2-a>

ČESKO. § 22 odst. 1 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p22-1>

ČESKO. § 22 odst. 2 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p22-2>

ČESKO. § 34 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p34-1>

ČESKO. § 34 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) - znění od 1. 1. 2024. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128#p34-1>

ČESKO. § 7 odst. 1 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p7-1>

ČESKO. § 7 odst. 2 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p7-2>

ČESKO. § 7 odst. 3 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p7-3>

ČESKO. Fragment #f2926379 nálezu č. 211/2005 Sb., Ústavního soudu ze dne 22. března 2005 ve věci návrhu na zrušení § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a na zrušení § 4 odst. 2 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů - znění od 30. 5. 2005. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-211#f2926379>

ČESKO. Fragment #f2926380 nálezu č. 211/2005 Sb., Ústavního soudu ze dne 22. března 2005 ve věci návrhu na zrušení § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a na zrušení § 4 odst. 2 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů - znění od 30. 5. 2005. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-211#f2926380>

ČESKO. Obecně závazná vyhláška č. 1/2022 o zákazu konzumace alkoholických nápojů na veřejném prostranství – znění od 1. 5. 2022. In: *Právní předpisy statutárního města Plzně*. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://vyhlasky.plzen.eu/vyhlaska/405?cislo=5%2F2015>

ČESKO. Vyhláška č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-501#p1-1>

Strategické a koncepční dokumenty

BALABÁNOVÁ, Pavla. Funkční složky: Zeleň. In: ÚÚPR, ed. *Principy a pravidla územního plánování* [online]. Aktualizované vydání. Brno: Ústav územního rozvoje, 2010, s. 2 - 35 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/lkelacpb/c5-2013.pdf>

CARMONA, Matthew, Jonathan FREEDMAN, Helen WOOLLEY a Sian ROSE. *The Value of Public Space: How High Quality Parks and Public Spaces Create Economic, Social and Environmental Value* [online]. London: CABE Space Strategic Partners, 2004 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-public-space1.pdf>

KILNAROVÁ, Pavla a Eva HORÁKOVÁ. Data Collection for Public Space Quality Evaluation. In: *PhD Research Symposium 2018* [online]. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2018, s. 20–27 [cit. 2024-03-22]. ISBN 978-80-214-5664-8. Dostupné z: doi:10.13164/phd.fa2018.3

KUPKA, Jiří. Úvodní poznámky. In: HENDRYCH, Jan, Jiří KUPKA, Daniel STOJAN, Irena KLINGOROVÁ, Šárka KUBÁTOVÁ a Alina ALTUKHOVA. *Struktury urbanizované zeleně*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2018, s. 9 - 14. ISBN 978-80-01-06517-4

MAREŠ, Jan, ed. Obce a regiony. In: KÁRNÍKOVÁ, Anna, ed. *Strategický rámeček Česká republika 2030* [online]. Praha: Polygrafie Úřadu vlády České republiky, 2017, s. 75 - 88 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7440-188-6. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Strategicky-ramec-CR-2030-compressed.pdf>

MELKOVÁ, Pavla a Kateřina FREJLACHOVÁ. Náměstí. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 36 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

MELKOVÁ, Pavla a Kateřina FREJLACHOVÁ. Ulice. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 33 - 35 [cit.

2024-03-22]. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

MELKOVÁ, Pavla, Jan KADLAS, Žofie RAIMANOVÁ, et al. Kvalita veřejných prostranství je základem kvality života ve městě. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 23 [cit. 2024-03-22]. ISBN 978-80-87931-11-0. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/08/34/31/manual_tvorby_veřejnych_prostranstvi.pdf

MELKOVÁ, Pavla, Jan KADLAS, Žofie RAIMANOVÁ, et al. Pojmy veřejné prostranství a veřejný prostor. In: *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy* [online]. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, 2014, s. 16-17 [cit. 2024-03-20]. ISBN 978-80-87931-11-0. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>

Ministerstvo pro místní rozvoj. *Nová lipská charta*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [online]. 2021 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/sc/aktuality/nova-lipska-charta>

Ministerstvo pro místní rozvoj. *Úplné znění Politiky územního rozvoje České republiky a závaznost Aktualizace č. 7*. Ministerstvo pro místní rozvoj [online]. 2024 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/koncepce-a-strategie/politika-uzemniho-rozvoje-ceske-republiky>

STÄHLE, Alexander. *Developing Public Space and Land Values in Cities and Neighbourhoods* [online]. United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat), 2018 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Discussion%20Paper%20-%20Developing%20Public%20Space%20and%20Land%20Values%20in%20Cities%20and%20Neighbourhoods.pdf>

Transformativní schopnost evropských měst. In: *Nová lipská charta, Využití transformativní schopnosti měst pro obecné blaho* [online]. Přijato na neformálním zasedání ministrů pro městské záležitosti, 2020, s. 2 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://dotaceeu.cz/getmedia/54d7fb52-a3fd-4531-a1d8-83c58e2e5700/Nova-lipska-charta_4.pdf.aspx

Ústav územního rozvoje. *Politika územního rozvoje České republiky* [online]. Ve znění závazném od 1. 9. 2023. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ústav územního rozvoje, 2023 [cit. 2024-03-21]. ISBN 978-80-7538-514-7. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/d69ce8f3-a7b8-4256-9869-1c894154423d/Brozura_APUR_CZ_2023_final_2.pdf.aspx?ext=.pdf

Ústav územního rozvoje. Republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území. In: *Politika územního rozvoje České republiky* [online]. Ve znění závazném od 1. 9. 2023. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Ústav územního rozvoje, 2023, s. 15 - 18 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/d69ce8f3-a7b8-4256-9869-1c894154423d/Brozura_APUR_CZ_2023_final_2.pdf.aspx?ext=.pdf

Internetové zdroje

BRABEC, Tomáš. Zdi mezi námi: gated communities v současném Česku. *PragueWatch: Praha pod lupou* [online]. 2013 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://praguewatch.wordpress.com/2013/03/01/zdi-mezi-nami-gated-communities-v-soucasnem-cesku/>

FUCHS, Pavel. Bydlení za plotem. Proč v Praze vznikají uzavřené rezidenční areály? *Centrum architektury a městského plánování - CAMP* [online]. 2022 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://praha.camp/magazin/detail/bydleni-za-plotem-proc-v-praze-vznikaji-uzavrene-rezidencni-arealy>

Informační centrum OSN v Praze. *Udržitelná města a obce*. Informační centrum OSN v Praze [online]. 2015 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/udrzitelna-mesta-a-obce/>

KRIPNEROVÁ, Karolína. Hranice architektury - komercializace veřejného prostoru. *Sociálně udržitelná architektura, architekti bez hranic* [online]. 2020 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.architektibežhranic.eu/novinky/hranice-architektury-komercializace-verejneho-prostoru>

Ministerstvo životního prostředí. *Setkání nejlepších realizátorů MA21*. Ministerstvo životního prostředí [online]. 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20230601_Sekani-nejlepsich-realizatoru-MA21

NAVAROVÁ, Sylvie. Samota a osamělost. *Všechna řešení nosíme v sobě* [online]. 2022 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://sylvienavarova.cz/dotaz/samota-a-osamelost/>

PEINHARDT, Katherin. *Sociability: Public Spaces as an Antidote to Isolation*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/sociability-public-spaces-as-an-antidote-to-isolation>

PEINHARDT, Katherine. *Comfort and Image: How to Create a Welcoming Place*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/comfort-and-image-how-to-create-a-welcoming-place>

PEINHARDT, Katherine. *Uses & Activities: How to Create Multi-Purpose Places*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/uses-activities>

PPS. *The Origin of the Power of 10. Project for Publick Spaces* [online]. 2009 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/poweroften>

PPS. *What Makes a Successful Place? Project for Publick Spaces* [online]. 2016 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

PPS. *William H. Whyte*. Project for Publick Spaces [online]. 2010 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/wwhyte>

PROJECT FOR PUBLICK SPACES. *William H. Whyte. Project for Publick Spaces* [online]. 2010 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/wwhyte>

SURICO, John. *Access & Linkages: How to Connect People to Places*. Project for Publick Spaces [online]. 2023 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/access-linkages-how-to-connect-people-to-places>

Úplný výpis z nadačního rejstříku: *Nadace Partnerství*. Veřejný rejstřík a Sběrka listin [online]. 1998 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=585818&typ=UPLNY>

Úřad ČR. *Informace o přípravě strategického dokumentu Česká republika 2030*. Vláda České republiky [online]. 2016 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/udrzitelny-rozvoj/aktuality/-informace-o-priprave-strategickeho-dokumentu-ceska-republika-2030-142957/>